

Monialainen yleinen osaamiskartoitus ja ohjauspalvelu

Osaamisen tunnistamisen malli työvoiman
ulkopuolella oleville maahanmuuttajille

Työ- ja elinkeinoministeriön kokeilu
(VN/6642/2023)

**Euroopan unionin
rahoittama**

NextGenerationEU

Kokeilun toteuttaja ja yhteyshenkilöt

Toteuttaja:

Axxell Utbildning Ab

Yhteyshenkilöt:

Riitta Laukkanen, riitta.laukkanen@axxell.fi

Virva Muotka, virva.muotka@axxell.fi

Anu Jantunen, anu.jantunen@axxell.fi

Sisällys

1	Tiivistelmä	3
2	Kokeilun tausta ja tavoitteet	5
2.1	Laaja-alaiset taidot (avaintaidot)	6
3	Kuvaus kartoitusmallista ja kokeilun toteutus.....	7
3.1	Edellytykset kartoituksen toteuttamiselle	10
3.1.1	Asiakkaiden tavoittaminen: yhteistyötahot ja viestintä	10
3.1.2	Henkilöstö.....	11
3.1.3	Työmäärä	11
3.1.4	Tilat ja välineet.....	12
3.1.5	Materiaalit.....	12
4	Kokeilun tulokset	13
4.1	Asiakkaiden tavoittaminen ja sitouttaminen	13
4.2	Mallin joustavuus	14
4.3	Perustiedot asiakkaista.....	15
4.4	Kartoitusten tulokset	18
4.4.1	Asiakkaiden vahvuudet laaja-alaisissa taidoissa (avaintaidoissa)	18
4.4.2	Asiakkaiden kehittämisen kohteet laaja-alaisissa taidoissa (avaintaidoissa)	19
4.4.3	Asiakkaiden suomen kielen taito	20
4.4.4	Asiakkaiden saamat jatkosuositukset	21
4.5	Kartoituksen hyödyt asiakkaalle	23
4.5.1	Palaute asiakailta ja yhteistyökumppaneilta	23
4.5.2	Kartoittajien kokemukset.....	25
4.6	Arvio kokeilussa toteutetun osaamisen tunnistamisen mallin laajemmasta hyödynnettävyydestä.....	25
4.6.1	Kokemukset kartoituksen pilotoinnista muilla käyttäjillä.....	25
4.6.2	Yhteistyökumppanien arvio mallin hyödynnettävyydestä.....	26
4.6.3	Kartoittajien huomioita jatko-ohjauksesta.....	26
5	Johtopäätökset kokeilusta	27
5.1	Yhteenvedoa ja pohdintaa kartoitusten tuloksista	27
5.2	Palvelujen ja koulutuksen kehittämistarve	27
5.3	Mitä seuraavaksi?	28
	Liitteet.....	29
	Liite 1: Monialainen yleinen osaamiskartoitus ja ohjauspalvelu – kartoittajan ohje	29

1 Tiivistelmä

Tässä raportissa kuvataan Työ- ja elinkeinoministeriön hankkimaa ja Axxell Utbildning Ab:n toteuttamaa kokeilua, jonka tarkoituksena on ollut luoda ja testata käytännössä mallia työvoiman tai kotoutumispalveluiden ulkopuolella olevien maahanmuuttajien osaamisen kartoittamiseksi.

Työryhmän tavoitteena on ollut luoda malli, jossa kartoitetaan osallistujan laaja-alaisia taitoja, ammatillista osaamista, työkykyä, taustaa ja elämäntilannetta ja rakennetaan näiden pohjalta hänelle sopiva jatkosuositus. Monialaisen yleisen osaamiskartoituksen ja ohjauspalvelun, OSAAJA-kartoituksen, on tarkoitus olla paitsi kartoitusmalli osaamisen ja tarpeiden kartoittamiseen ja sanallistamiseen, myös matalan kynnyksen ohjauspalvelu. Kokeilussa on testattu mallia käytännössä ja samalla hankittu tietoa asiakasryhmän tausta ja osaamisesta sekä mahdollisesta palvelujen ja koulutuksen tarpeesta. Samalla on kartoitettu toimivia käytäntöjä kyseisen asiakasryhmän tavoittamiseksi. Kartoitusten järjestämisen lisäksi mallin toimivuutta on arvioitu asiakkailta ja yhteistyökumppaneilta saadun palautteen avulla.

Kokeilun tuloksena voidaan sanoa, että asiakkaiden tavoittamisessa avainasemassa ovat alueelliset organisaatiot, joiden toiminta on suunnattu samalle kohderyhmälle. Kartoitusta markkinoitiin yhteistyöorganisaatioille, jotka puolestaan viestivät omille asiakkailleen. Suurin osa kartoituksista järjestettiin yhteistyöorganisaatioiden tiloissa. Havaintojen mukaan asiakkaat saapuivat helpommin valmiiksi tuttuun paikkaan ja tutun henkilön kutsumana. Oleellista on luottamus asiakkaiden ja järjestäjän välillä. OSAAJA-kartoitusmallin kartoitus on kolmipäiväinen, ja kokemuksen mukaan osallistujat olivat motivoituneita ja sitoutuneita osallistumaan kaikkina kolmena päivänä.

OSAAJA-mallissa kartoitettiin laaja-alaisia taitoja (tarkemmin luvussa 2.1) ja tuloksia tarkasteltiin suhteessa henkilön taustaan ja jatkosuunnitelmaan.

Tärkeimmiksi vahvuuksiksi koko osallistujaryhmässä nousivat aloitekyky ja yrittäjyys sekä sosiaaliset ja yhteistyötaidot. Tämä ei sinänsä ole yllättävää, koska osallistuminen kartoitukseen tai sitä ennen yhteistyöorganisaation toimintaan on jo vaatinut jonkinlaista aloitekykyä ja yrittäjyyttä sekä sosiaalisia taitoja. Kokeilussa ei saatu vastausta siihen, miten tavoittaa ne, joita ei ole saatu mukaan minkään organisaation toimintaan.

Kokeilun tulosten perusteella osallistujaryhmän suurin kehittämisen kohde on suomen kielen kirjalliset taidot ja seuraavaksi suurimpana suomen kielen suulliset taidot. Yhtä henkilöä lukuun ottamatta kaikilla niillä, joilla kehittämisen kohteena oli suomen kielen suullinen taito, oli kehittämisen kohteena myös kirjallinen taito. Toisin sanoen noin puolella kartoituksen osallistuneista henkilöistä kyse oli yleisesti suomen kielen taidossa olevista puutteista. Kolmanneksi suurin kehittämisen kohde oli matemaattiset taidot ja sen jälkeen digitaaliset taidot.

Laaja-alaisten taitojen puuttuminen vaikeuttaa työnhakua, hakemusten kirjoittamista ja työpaikkojen etsimistä. Kokeilun aikana järjestettyjen kartoitusten perusteella voidaan sanoa,

että suomen kielen koulutukselle olisi selkeä tarve. Erityisesti tarve olisi kirjallisten taitojen koulutukselle. Puutteet kirjallisissa taidoissa muodostavat esteen työn hakemiselle ja löytämiselle. Haasteena voi olla esimerkiksi se, että ei pysty reagoimaan saamiinsa kirjallisiin viesteihin. Toisaalta voi puuttua taito kirjoittaa hakemus, vaikka suomen kielen taitoa olisikin.

Kielikoulutuksen lisäksi tarvetta olisi digitaalisen osaamisen, erityisesti tietokoneen käytön, koulutukselle sekä matematiikan perustaitojen koulutukselle. Laaja-alaiset taidot korreloivat useimmiten koulutustaustan kanssa: matemaattiset taidot olivat vahvat kotimaassaan koulutetuilla henkilöillä, ja niissä oli selvästi puutteita niillä, joiden koulutustausta kotimaasta muutenkin oli vähäistä tai sitä ei ollut ollenkaan.

Korkeasti koulutetuilla henkilöillä laaja-alaiset taidot olivat yleensä muuten vahvat – vain suomen kielen taidossa oli osalla sellaisia puutteita, jotka saattaisivat vaikuttaa heidän jatkosuunnitelmaansa. Toisaalta osalla korkeakoulutetuista puuttui kielitaidon sijaan ennemminkin rohkeus suomen kielen käyttöön.

Ohjauksen merkitys korostui etenkin korkeasti koulutettujen asiakkaiden kartoituksessa. Kokeilussa todettiin, että ohjauksesta vastaavilta kartoittajilta vaaditaan paitsi kokemusta ohjaustyöstä ja tietoa alueen erilaisista palveluista, myös kattavaa tietoa työelämästä ja koulutuksista, alueellisesta työmarkkinatilanteesta, ammateista ja toimenkuvista sekä kunkin työn ja koulutuksen vaatimuksista.

Mielenkiintoista kartoituksiin osallistuneen asiakasryhmän koulutustaustan suhteen oli se, että suurimmat ryhmät muodostivat korkeasti koulutetut henkilöt ja toisaalta ne, joilla ei ollut lainkaan koulutustausta kotimaastaan.

Henkilökohtaisella keskustelulla oli tärkeä rooli kartoituksissa. Kaikille kartoitettaville yhteistä oli se, että kaikki halusivat tulla kuulluksi. Se, että joku kiinnitti huomiota asiakkaan kokonaistilanteeseen, taustaan opiskelu- ja työhistorioineen, osaamiseen, elämäntilanteeseen ja toiveisiin, koettiin tärkeäksi. Tämä näkyi niin yhteistyökumppaneilta kerätyssä palautteessa kuin ohjaustilanteissakin. Myös tehtävien tekemisessä näkyi osallistujien halu näyttää osaamistaan. Vaikka suurimmalla osalla asiakkaista tuntuikin olevan hyvä kuva oman osaamisen vahvuuksista ja heikkouksista, niiden sanoittaminen oli silti tärkeää. Se, että ulkopuolinen sanoi ja kirjoitti ne paperiin, vahvisti henkilön kuvaa omasta osaamisesta ja identiteetistä. Kartoituksen osana tehtyyn ammatillisen osaamisen kuvaukseen kirjattiin paitsi työelämässä hankittu osaaminen, myös muuta, esimerkiksi vapaaehtoistyössä, vanhempainvapaalla tai vapaaajantoiminnassa syntynyttä osaamista.

Kokeilun perusteella voidaan sanoa, että kartoitusmalli toimii kohderyhmälle ja siitä on hyötyä osallistujille sekä ammatillisen että muun identiteetin rakentamiseen ja jatkosuunnitelman tekemiseen. Palautekeskusteluissa näkyi myös pitkään kotona olleiden asiakkaiden uudelleen aktivoituminen: asiakas oli saattanut ensimmäisten kartoituspäivien jälkeen esimerkiksi käydä TE-toimistossa ilmoittautumassa ja kysymässä mahdollisuuksistaan.

Kokeilun perusteella kartoitus toimii hyvin asiantuntijapalveluna osana maahanmuuttajatoimintaa, ja samalla tavalla se voisi toimia myös yhtenä osana esimerkiksi

työllisyyspalveluja tai osaamiskeskuksia. Tärkeää olisi myös seuranta kartoituksen jälkeen. Olisi tärkeää, että kartoitukseen osallistuneita tuettaisiin kartoituksen jälkeen jatkosuunnitelman toteuttamisessa eli esimerkiksi työ- ja opiskelupaikan hakemisessa. Lisäksi jatko-ohjaukselle voisi olla tarvetta: mitä tehdä sitten, jos suunniteltu jatkopolku ei olekaan syystä tai toisesta mahdollinen.

2 Kokeilun tausta ja tavoitteet

Osaajana eteenpäin OSAAJA on elokuussa 2023 käynnistynyt ja elokuuhun 2024 saakka toiminut Työ- ja elinkeinoministeriön hankkima kokeilu, jonka Axxell Utbildning Ab on toteuttanut. Tavoitteena on ollut luoda malli työvoiman tai kotoutumispalveluiden ulkopuolella olevien maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden osaamisen kartoittamiseen ja testata mallia käytännössä kyseisellä kohderyhmällä. Työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön raportissa todetaan, että erityisesti kotoutumispalveluiden ulkopuolella olevat maahanmuuttajat jäävät usein ilman osaamisen tunnistamisen palveluita.

Monialainen yleinen osaamiskartoitus ja ohjauspalvelu, OSAAJA-kartoitus, pohjautuu Axxellin toteuttaman Arvot edellä kohti avaintaitoja -hankkeen (OKM/212/522/2020) laaja-alaisten taitojen kartoittamisen malliin ja ohjauspalveluun. Arvot edellä kohti avaintaitoja -hankkeessa luodun kartoitusmallin taustalla on Ranskassa käytössä oleva avaintaitojen tunnistamisen ja kouluttamisen malli Clèa, certificate de connaissance et de compétences professionnelles. Ranskassa malli toimii vakiintuneena kilpailutettuna osaamisen kartoituksen menetelmänä. OSAAJA-kartoituksessa laaja-alaisia taitoja arvioidaan Arvot edellä kohti avaintaitoja -hankkeessa luodun osaamiskriteeristön avulla.

OSAAJA-kartoitusmallissa hyödynnetään myös muita aiemmin toteutettuja hankkeita (mm. Testipiste ja vastaanottokeskuksissa toteutettu alkuvaiheen osaamisen tunnistaminen) ja toimiviksi todettuja osaamisen tunnistamisen, työkyvyn ja oppimistaitojen arvioinnin menetelmiä (mm. Kykyviisari). Teknisen luku- ja kirjoitustaidon kartoittamisen tehtävien pohjana on käytetty Lähtöruutu-hankkeen materiaalia.

Kokeilun tavoitteena on ollut luoda laajasti hyödynnettävä malli, jossa kartoitetaan osallistujan laaja-alaisia taitoja, ammatillista osaamista, työelämä- ja oppimisvalmiuksia, elämäntilannetta sekä mahdollista tuen tarvetta ja rakennetaan näiden pohjalta hänelle sopiva jatkosuunnitelma. Tavoitteena on kartoittaa niin työssä kuin arkielämässä ja vapaa-ajalla hankittua osaamista sekä sanoittaa ja tehdä sitä näkyväksi osallistujalle. Mallin on tarkoitus olla matalan kynnyksen ohjaus- ja urasuunnittelupalvelu, jonka tarkoituksena on paitsi rakentaa asiakkaalle jatkopolku, myös vahvistaa hänen ammatillista identiteettiään ja osallisuutta yhteiskunnassa. Kokeilussa on testattu mallin toimivuutta käytännössä.

Mallin luomisen ja testaamisen lisäksi tavoitteena on ollut tavoittaa työvoiman ulkopuolella olevia maahanmuuttajia ja saada tietoa heidän osaamisestaan, osaamisen katvealueista ja sitä kautta pohtia palvelujen kehittämistarvetta.

2.1 Laaja-alaiset taidot (avaintaidot)

Laaja-alaisilla taidoilla tai avaintaidoilla tarkoitetaan niitä taitoja, joita jokainen aikuinen tarvitsee voidakseen osallistua täysipainoisesti yhteiskunnan toimintaan ja työmarkkinoille. Euroopan unionin neuvoston suosituksessa ne määritellään taidoiksi, joita kaikki ihmiset tarvitsevat itsensä toteuttamiseen ja kehittämiseen, työllistymiseen, sosiaaliseen osallisuuteen, kestäväan elämäntyyliin, onnistuneeseen elämään rauhanomaisessa yhteiskunnassa, terveystietoiseen elämänhallintaan ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Tästä syystä näiden taitojen kartoittaminen on erityisen tärkeää.

Laaja-alaisia taitoja on jaoteltu hiukan eri tavoin. Tässä kokeilussa laaja-alaiset taidot on jaettu kahdeksaan kokonaisuuteen, jotka ovat

- 1) viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen
- 2) matemaattiset taidot
- 3) digitaalinen osaaminen
- 4) sosiaaliset ja yhteistyötaidot
- 5) aloitekyky ja yrittäjyys
- 6) oppimistaidot
- 7) terveys, turvallisuus ja toimintakyky (sisältäen kestäväan kehityksen taidot)
- 8) kansalaistaidot

Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen pitää sisällään suomen kielen taidon, oman äidinkielen ja muiden kielten osaamisen, teknisen luku- ja kirjoitustaidon sekä kuvanlukutaidon. Tässä kartoitusmallissa suomen kielen suullista ja kirjallista osaamista arvioidaan avaintaitokriteerin lisäksi eurooppalaisen viitekehysten taitotasoasteikolla, jotta tietoa on helpompi käyttää jatko-ohjauksessa.

Matemaattisilla taidoilla tarkoitetaan arkielämässä tarvittavia lasku- ja numeerisia taitoja kuten peruslaskutoimituksia, mittayksiköiden tuntemusta sekä kellonaikojen, aikataulujen ja mittareiden lukemista.

Digitaalinen osaaminen sisältää tiedonhakutaitoja sekä tietokoneen ja älypuhelimien käytön hallintaa: viestien ja sähköpostien lähettämistä, tekstinkäsittelyohjelman käyttöä ja erilaisten sovellusten hallintaa.

Sosiaalisilla ja yhteistyötaidoilla tarkoitetaan yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja kuten toisten huomioon ottamista, osallistumista ja suhtautumista tehtäviin ja muihin ihmisiin.

Aloitekyky ja yrittäjyys taitona sisältää itsenäisen työskentelyn ja tavoitteiden saavuttamisen: miten ryhtyy työhön, pyytää tarvittaessa apua ja suorittaa tehtäviä valmiiksi.

Oppimistaidoilla tarkoitetaan osaamisen kehittämisen taitoja eli sitä, miten osaa arvioida omaa osaamistaan ja toisaalta selvittää mahdollisuuksiaan.

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky taitona tarkoittaa ergonomia- ja hygieniaosaamista sekä kestäväan kehityksen taitoa, jolla tarkoitetaan tässä kartoituksessa jätteiden lajittelun osaamista.

Kansalaistaidot sisältävät suomalaisen yhteiskunnan tuntemista, uutisten seuraamista ja osallistumista yhteiskunnan toimintaan esimerkiksi harrastamalla tai kouluttautumalla.

3 Kuvaus kartoitusmallista ja kokeilun toteutus

OSAAJA-kartoitusmallilla kartoitetaan asiakkaan laaja-alaisia taitoja, ammatillista osaamista, taustaa, tavoitteita ja elämäntilannetta sekä suomen kielen taitoa. Kartoitusmallissa käytetään yksilöohjausta, itsenäisiä tehtäviä sekä ryhmätehtävää kattavan kuvan saamiseksi osallistujan osaamisesta, vahvuuksista ja kehittämistarpeista suhteessa hänen tavoitteisiinsa. Kartoituksen tuloksia tulkitaan suuntaa antavasti, ja niiden on tarkoitus toimia ohjauksen välineenä. Osallistujan osaamista ja laaja-alaisia taitoja peilataan hänen taustaansa ja tavoitteisiinsa. Mallissa keskitytään erityisesti osallistujan vahvuuksiin ja kartoituksen on tarkoitus olla positiivinen ja itseluottamusta vahvistava. Kartoitus on strukturoitu, mutta osallistujalle se pyritään saamaan mahdollisimman rennoksi ja ei niin testimäiseksi.

Laaja-alaisia taitoja kartoitetaan Arvot edellä kohti avaintaitoja -hankkeen yhteydessä kehitetyn avaintaitotaulukon avulla. Taulukko sisältää kriteerit eri taidoille ja nämä kriteerit ovat samalla olleet pohjana kartoitusmateriaalin luomiselle. Avaintaitotaulukko on laaja ja sisältää kahdeksan taitoa ja yhteensä 116 kriteeriä näille taidoille; alla on kuvattuna pieni osa taulukosta:

2 Matemaattiset taidot	3 Digitaalinen osaaminen	4 Sosiaaliset ja yhteistyötaidot	5 Aloitekyky ja syrittäjäyys
Laskutaidot	Tiedonhaku	Yhteistyötaidot	Itsenäinen työskentely
Osaa yhteen- ja vähennyslaskut.	Osaa käyttää Internetiä (löytää ja avata selaimen).	Osallistuu tehtäväntekoon. Esittää näkökulmia.	Ryhtyy työhön ja etenee siinä.
Osaa kerto- ja jakolaskut.	Osaa tehdä tiedonhakutehtävän.	Antaa tilaa muille.	
Osaa yksinkertaiset prosenttilaskut.	Tietotekniset taidot	Ei turhaudu. Ehdottaa ja tarjoaa ratkaisuja.	Kysyy, jos ei ymmärrä.

Laaja-alaisten taitojen kartoittamiseen käytetään haastattelua, itsearviointia, itsenäisiä suomen kielen kirjallisia (luetun ymmärtämisen ja kirjoittamisen) tehtäviä, matematiikan tehtäviä ja digitaalisen osaamisen taitoja mittaavia tehtäviä sekä ryhmätehtävää. Tarvittaessa teknistä luku- ja kirjoitustaitoa arvioidaan erillisillä tehtävillä. Suomen kielen suullista taitoa arvioidaan ohjauskeskustelun yhteydessä sekä ryhmätehtävän yhteydessä, mikäli ryhmätehtävä tehdään suomeksi. Ohjauskeskustelussa suullista taitoa on tarkoitus haarukoida suullisen kielitaidon arviointilomakkeen avulla suuntaa antavasti.

Kartoitus perustuu varsinaisten tehtävien lisäksi tilanteen havainnointiin: miten osallistuja suhtautuu tilanteeseen ja tehtäviin, toimii tilanteessa ja miten jaksaa kartoituksen.

Kartoitus sisältää kolme osaa ja se toteutetaan pääsääntöisesti kolmena päivänä, joista kaksi ensimmäistä peräkkäisinä päivinä ja kolmas kahden viikon sisällä ensimmäisistä päivistä. Kartoituksen kokonaiskesto on enintään 8 tuntia osallistujaa kohden.

Ensimmäinen osa eli ensimmäinen päivä sisältää laaja-alaisten taitojen itsearviointia, henkilökohtaisen ohjauskeskustelun ja itsenäiset suomen kielen kirjallisia taitoja sekä matemaattisia taitoja mittaavat tehtävät. Matemaattisten taitojen tehtävillä mitataan paitsi peruslaskutaitoja, myös muita arjessa tarvittavia matemaattisia ja numeerisia taitoja, kuten kellonaikojen, mittayksiköiden ja mittarien osaamista. Suomen kielen tehtävillä arvioidaan luetun ymmärtämistä ja kirjoittamista. Tarvittaessa tässä vaiheessa arvioidaan myös tekninen luku- ja kirjoitustaito. Itsearvioinnin avulla osallistuja voi reflektoida omia kokemuksiaan osaamisestaan. Ohjauskeskustelussa käydään läpi osallistujan koulutaustaa, kokemusta työelämästä, elämäntilannetta ja sen mahdollisia haasteita sekä tavoitteita.

Kartoituksen toisessa osassa eli toisena päivänä laaja-alaista osaamista arvioidaan ryhmätehtävissä. Ryhmätehtävissä osallistajat suunnittelevat pienryhmässä päivätetken virkistysalueelle, ja tehtävä pitää sosiaalisten taitojen ja yhteistyötaitojen lisäksi sisällään mm. tiedonhakua ja aikataulujen ja sääkarttojen lukemista. Ryhmätehtävän tarkoitus on päästä havainnoimaan erityisesti niitä taitoja, jotka eivät muuten välttämättä tule näkyväksi ja joista ei ole olemassa dokumentaatiota.

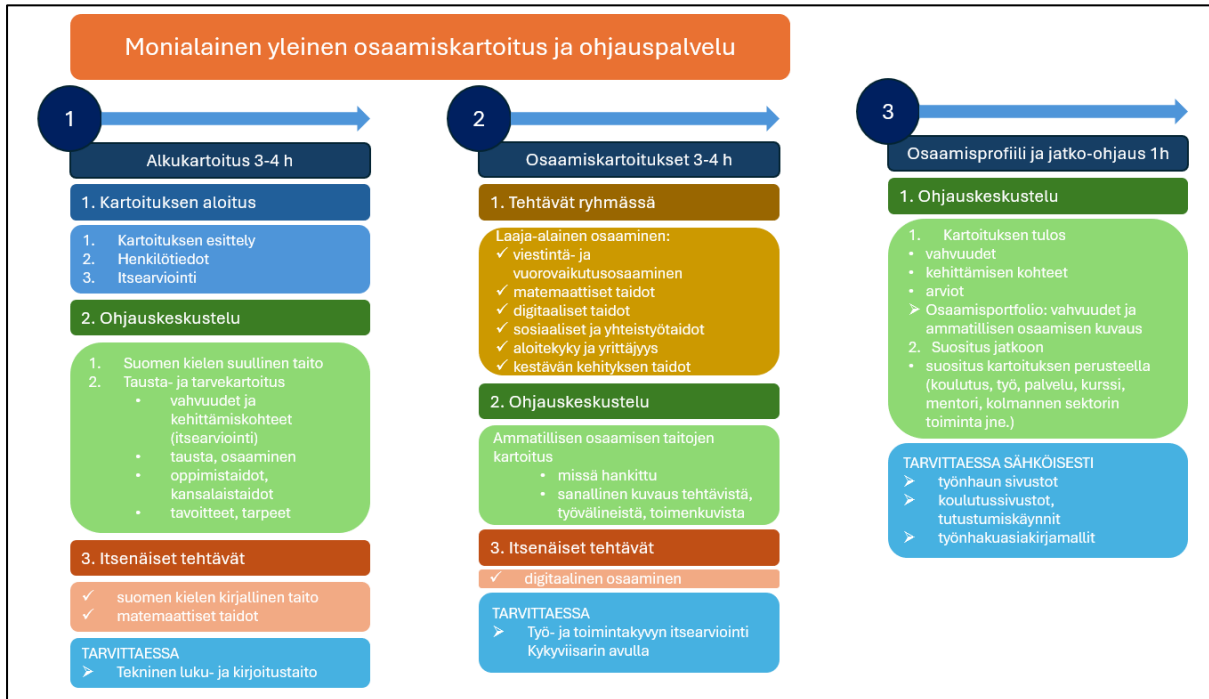
Toisena päivänä tehdään ammatillisen osaamisen taitojen kartoitus, jossa tehtävät ja taidot kirjataan valmiille pohjalle. Lisäksi kartoitetaan digitaalista osaamista itsenäisen tehtävän avulla. Tarvittaessa voidaan hakea lisäarviota työ- ja toimintakyvystä Kykyviisarin avulla (<https://kykyviisari.ttl.fi/intro/page1>). Kykyviisarin sähköistä kyselyä kokeiltiin yhdessä kartoituksessa, ja sen todettiin tuovan vahvistusta osallistujan ohjauskeskustelussa kertomalle. Kykyviisarin käyttö vaatii kuitenkin riittävää kirjallista taitoa jossakin niistä kahdeksasta kielestä (suomi mukaan lukien), jolla kysely on saatavissa.

Ammatillisen osaamisen kuvauksen tarkoituksena on sanallistaa ja tehdä näkyväksi osallistujan ammatillista osaamista. Ammatillisen osaamisen kuvauksessa listataan osallistujan työ- ja harjoittelupaikat sekä -ajat ja kirjataan lyhyt kuvaus käytetyistä työvälineistä ja kustakin työtehtävästä. Varsinaisten työ- ja harjoittelupaikkojen lisäksi ammatillisen osaamisen kuvaukseen voidaan listata myös muuta, esimerkiksi vapaaehtoistyössä, vanhempainvapaalla tai vapaa-ajantoiminnassa syntynyttä osaamista. Ammatillisen osaamisen kuvaus perustuu osallistujan kertomaan, ja apuna voidaan käyttää hänen omia valokuviaan, ansioluetteloita tai muuta materiaalia kuten verkosta löytyviä kuvia.

Kartoituksen kolmas osa sisältää ohjauskeskustelun, jossa annetaan osallistujalle palautetta edellisistä kartoituspäivistä, käydään läpi hänen vahvuuksiaan ja mahdollisia kehittämisen kohteita sekä annetaan kartoituksen perusteella suositus tai useampia vaihtoehtoisia

suosituksia jatkosta. Osallistuja saa palautekeskustelussa myös tietoa suomen kielen taidostaan, joka on edellytys sopivan jatkosuosituksen antamiselle. Osallistuja saa kartoituksen lopuksi kirjallisen osaamisportfolion, joka sisältää tulokset laaja-alaisten taitojen kartoituksesta sekä ammatillisen osaamisen kuvauksen. Lisäksi hänelle kirjoitetaan jatkosuositus ja tarvittaessa toimitetaan sähköisesti linkkejä suunnitelmaa tukeviin sivustoihin kuten työn haun sivustoihin tai koulutussivustoihin.

Kartoituksen kulku ja sen eri osat näkyvät kuvattuna seuraavassa kaaviossa:

Kartoituksen kulku on kuvattu tarkemmin vaihe vaiheelta kartoittajan ohjeessa (liite 1), joka tuotettiin osana kokeilua.

Kokeilussa toteutettiin 12 kartoitusta, joista kaksi oli kahden päivän kartoituksia ja loput 10 mallin mukaisesti kolmpäiväisiä kartoituksia. Kahden päivän kartoituksissa osa tehtävistä jäi ajanpuutteen vuoksi tekemättä, jolloin kartoitus perustui hiukan enemmän henkilön omaan arvioon.

Tiedonkeruuseen kokeilua varten luotiin Excel-taulukko, johon kartoitusten aikana kerättiin anonymia tietoa osallistujien taustasta (ikä, sukupuoli, asuinkunta, Suomessa asumisaika, koulutustausta, onko ollut palkkatyössä Suomessa) sekä merkittiin osallistujan vahvuudet (kolme tärkeintä) ja kehittämisen kohteet (yhdestä kahteen) sekä jatkosuositus ja ala, jolle on suuntaamassa.

3.1 Edellytykset kartoituksen toteuttamiselle

3.1.1 Asiakkaiden tavoittaminen: yhteistyötahot ja viestintä

Asiakkaat tavoitettiin suurelta osin yhteistyökumppanien kautta. Kartoitusta markkinoitiin sähköpostitse mahdollisille yhteistyötahoille, jonka jälkeen kiinnostuneille esiteltiin kartoitusta tarkemmin verkkotapaamisissa. Suurin osa esittelyyn osallistuneista organisaatioista lähti mukaan yhteistyöhön ja markkinoi kartoitusta edelleen omille asiakkailleen. Myös kartoitukset toteutettiin enimmäkseen näiden yhteistyöorganisaatioiden tiloissa.

Suurin osa markkinoinnista asiakkaille tapahtui niin, että yhteistyöorganisaatio markkinoi kartoitusta edelleen suullisesti kohderyhmään sopiville asiakkailleen. Kokeilussa tuotettiin myös fyysinen esite sekä selkosuomeksi että englanniksi, ja tätä esitettä osa yhteistyökumppaneista jakoi eteenpäin. Ilmoittautumista varten tehtiin Forms-lomake QR-koodilla.

OSAAJA-kartoitusten yhteistyökumppanit kartoituksen toteuttamisessa ja asiakashankinnassa olivat liris Pro ry, Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hanke (Vantaan kaupunki), Vantaan osaamiskeskus, Familia ry, Kalliolan settlementti (Pasilan asukastalo), Tapiolan seurakunta, Koto-Espoo, Luetaan yhdessä (Itäkeskuksen kirjasto Helsingissä ja Entressen kirjasto Espoossa) ja Tapiolan kirjaston kielikahvila Solmu.

liris Pro ry:n kanssa toteutettiin kaksi kartoitusta heidän tiloissaan heidän asiakkailleen, jolloin liris Pro ry hoiti asiakashankinnan ja järjesti tilat kartoitukselle. Samalla tavalla toimittiin myös Vantaan kaupungin Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeen ja Kalliolan settlementin kanssa. Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään (VaMu) -hankkeen asiakkaille järjestettiin yhteensä neljä kartoitusta heidän eri toimipisteissään: Hakunilassa, Kaivokselassa, Länsimäessä ja Havukoskella. VaMu-hanke hoiti asiakashankinnan. Kalliolan settlementin kartoitus järjestettiin Pasilan asukastalossa ja järjestö ohjasi asiakkaat kartoitukseen.

Tapiolan seurakunnan ja Koto-Espoon asiakkaat tulivat kartoitukseen Tapiolan kirkon tiloihin ja nämä organisaatiot markkinoivat kartoitusta asiakkailleen. Ilmoittautumiset tehtiin sähköisellä lomakkeella ja sähköpostitse Axxellin yhteyshenkilölle. Seurakunta tarjosi osallistujille kartoituksen aikana pientä välipalaa.

Familia ry osallistui asiakashankintaan markkinoimalla kartoitusta omissa verkostoissaan. Asiakkaat ilmoittautuivat sähköisesti suoraan Axxelliin ja kartoitus järjestettiin Axxellin oppilaitostiloissa Pitäjänmäessä Helsingissä.

Kokeilussa toteutettiin kolme jalkautuvaa markkinointia pääkaupunkiseudun kirjastojen kielikahviloihin: Luetaan yhdessä -kielikahvilaan Itäkeskuksen kirjastoon ja Entressen kirjastoon sekä kielikahvila Solmuun Tapiolan kirjastoon. Kartoitusta esiteltiin kielikahvilassa ja jaettiin esitettä ilmoittautumisohjeineen. Kartoitus järjestettiin Axxellin oppilaitostiloissa Pitäjänmäessä.

Lisäksi kartoitusta markkinoitiin Vantaan osaamiskeskuksen ja Axxellin yhteistyössä järjestämän kielikoulutuksen osallistujille koulutuksen jälkeen. Markkinointi tehtiin suoraan koulutukseen

osallistujille. Tämän ryhmän halukkaille osallistujille kartoitus järjestettiin Axxellin oppilaitostiloissa Vantaan Tikkurilassa.

3.1.2 Henkilöstö

Ajatus on, että kartoitus toteutetaan asiantuntijapalveluna. Kartoitusmallissa henkilöstö koostuu ohjauksen ja suomen kielen arvioinnin ammattilaisista. Kokeilussa kartoittajat olivat kotoutumiskoulutuksen ohjaavia opettajia (2 henkilöä) ja arviointiin perehtyneitä suomen kielen opettajia (2 henkilöä), joilla kaikilla on pitkä kokemus maahanmuuttajien parissa työskentelystä. Kokeilussa kartoittajia oli osallistujien lukumäärän mukaan kahdesta neljään, suurimmassa osassa kolme.

Ohjauksesta vastaavan kartoittajan päätehtävä on ohjauskeskustelut ja jatko-ohjaus. Ohjauskeskusteluihin kuuluvat tausta- ja tarvekartoitus, ammatillisen osaamisen taitojen kartoitus sekä palautekeskustelu. Ohjaushenkilöstö osallistuu myös suomen kielen suullisen taidon arviointiin osana ohjauskeskustelua. Suomen kielen arvioijan tehtävänä on suomen kielen taitojen arvioiminen sekä tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon arviointi. Kaikki kartoittajat osallistuvat muiden laaja-alaisten taitojen kuten matematiikan ja sosiaalisten taitojen kartoittamiseen tilanteen mukaan. Itsearviointia, matemaattisia taitoja, digitaalista osaamista ja ryhmätyössä vaadittavia taitoja voivat kartoittaa ja tehtävien tekoa ohjata sekä suomen kielen arvioija että ohjaava kartoittaja.

Suomen kielen arvioijilta vaaditaan osaamista eurooppalaisen viitekehyksen mukaisesta kielitaidon tason arvioinnista sekä teknisen luku- ja kirjoitustaidon arvioinnista. Viimeksi mainittua osaamista ei tarvitse olla kaikilla arvioijilla.

Ohjauksesta vastaavilta kartoittajilta vaaditaan puolestaan kokemusta ohjaustyöstä, kattavaa tietoa työelämästä ja koulutuksista, alueellisesta työmarkkinatilanteesta, ammasteista ja toimenkuvista sekä kunkin työn ja koulutuksen vaatimuksista. Lisäksi vaaditaan tietoa alueen erilaisista palveluista, esimerkiksi omaehtoisista suomen kielen kursseista, työvoimahallinnon lyhytkursseista (esim. CV-paja) ja vapaaehtoisjärjestöjen tarjonnasta.

Osassa kokeilussa toteutettuja kartoituksia mukana oli lisäksi yhteistyökumppanin hankkima yksi tai useampi lastenhoitaja, josta oli paljon hyötyä kotivanhempien kartoituksessa. Lasten mahdollinen mukana olo onkin otettava huomioon, kun järjestetään kartoituksia työvoiman ulkopuolella oleville henkilöille.

3.1.3 Työmäärä

Sopiva määrä kartoittajia on kokeilun perusteella vähintään 3 kartoittajaa per 10 henkilön osallistujaryhmä kahtena ensimmäisenä kartoituspäivänä. Samankokoisen ryhmän palautekeskustelupäivälle on hyvä varata kahden henkilön työpanos. Yhteensä varsinaiseen kartoitukseen kuluu aikaa noin 8 tuntia: ensimmäisenä päivänä noin 4 tuntia, toisena 3 ja

palautekeskusteluun 30–60 minuuttia per osallistuja. Järjestelyihin, osaamisen arvioimiseen ja jatkosuosittelun tekemiseen menee arviolta saman verran työtunteja kolmelta henkilöltä.

Kokeilussa osaamisen kartoittamiseen kaikkine työineen käytettiin yhteensä 724 tuntia, mikä tekee vähän alle kymmenen työtuntia per osallistuja. Tässä on kuitenkin huomioitava, että osaan kartoituksista saapui vain 2 tai 3 henkilöä, mikä tekee kartoituksesta huomattavasti vähemmän kustannustehokasta. Mikäli jokaisessa kartoituksessa olisi ollut noin 10 osallistujaa, työtuntien määrä olisi karkean arvion mukaan noin 5 tuntia per osallistuja.

Kokeilussa asiakashankintaan käytettiin noin sata tuntia, joka pitää sisällään markkinointimateriaalien tekemisen, markkinoinnin, jalkautumistempaukset sekä yhteydenotot ja kokeilun esittelyn yhteistyökumppaneille ja yhteydenpidon yhteistyökumppaneihin. Iso osa markkinoinnista tehtiin kokeilun alkupuolella, ja sen jälkeen tuttujen yhteistyötahojen kanssa toimiessa asiakashankintaan meni huomattavasti alkua vähemmän aikaa.

3.1.4 Tilat ja välineet

Kartoituksen toteutus vaatii yhden isomman tilan, johon mahtuu koko osallistujaryhmä sekä pienempiä henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun sopivia tiloja sen verran kuin mukana on ohjaavia kartoittajia. Kokeilussa ohjaavia kartoittajia oli kussakin kartoituksessa 1–2, jolloin tiloja tarvittiin yhden isomman tilan lisäksi 1–2 pientä tilaa. Osallistujien mukana olleet lapset olivat yleensä niin pieniä, että lastenhoito onnistui parhaiten niin, että lapset olivat hoitajan kanssa samassa tilassa kuin kartoitus. Tällöin on hyvä, että tila on sen verran suuri, että tilaa pystyy jakamaan eri toimintoihin.

Kokemuksen mukaan hyvin erilaisetkin tilat soveltuvat kartoituksen järjestämiseen; oleellista on, että kaikille löytyy paikka, jossa tehdä kirjallisia tehtäviä. Kokeilussa kartoitus järjestettiin toisinaan neuvotteluhuoneessa, toisinaan kerhotilassa ja oppilaitoksessa luokahuoneessa. Keskusteluja varten tilassa on olennaista, että se on erillään muusta tilasta, jotta henkilökohtainen keskustelu voidaan käydä rauhassa ja muiden kuulematta.

Suurin osa itsenäisistä tehtävistä on tulostettavia ja paperille tehtäviä, jolloin tarvittavat välineet ovat kirjoitusvälineet mukaan lukien viivoitin. Muissa kuin suomen kielen tehtävissä kääntäjän käyttö on sallittua, joten oma älypuhelin on hyvä olla osallistujalla mukana. Matematiikan tehtävät ovat Power Point -muodossa, joten niihin ja digitaalisen osaamisen tehtävään tarvitaan tietokonetta ja kuulokkeita. Tehtäviä tehdään kuitenkin omaa tahtia ja lomittain, joten jokaista osallistujaa varten ei omaa tietokonetta tarvita. Tiedonhakua varten älypuhelin riittää välineeksi.

3.1.5 Materiaalit

Suuri osa kokeilun kartoitusmateriaaleista on tuotettu Axxellin aiemmin toteuttaman Arvot edellä kohti avaintaitoja -hankkeen (OKM/212/522/2020) yhteydessä. Kyseisen hankkeen materiaalia ovat avaintaitokriteeristö, itsearviointimateriaali, taustatietolomake, matematiikan ja suomen

kielen kirjoittamisen tehtävät, ryhmätehtävä sekä teknisen lukemisen ja kirjoittamisen tehtävät. Teknisen lukemisen ja kirjoittamisen tehtävät pohjautuvat Lähtöruutu-hankkeen materiaaleihin.

Tässä kokeilussa tuotettiin lomake suullisen kielitaidon arviointiin, pohja ammatillisen osaamisen kuvaukseen, digitaalisen osaamisen tehtävät ja suomen kielen luetun ymmärtämisen tehtävät kahdelle eri tasolle (A1-A2 ja B1).

Itsenäiset tehtävät ja ryhmätehtävät pohjautuvat avaintaitokriteeristöön. Suomen kielen tehtävissä on tämän lisäksi arvioitu tehtäviä tietylle kielitaidon tasolle. Suomen kielen taitotason mittaamiseen voi hyvin käyttää myös muita kielitaidon arviointiin tarkoitettuja materiaaleja kuin tässä kokeilussa käytettyjä tai tuotettuja.

Suurin osa tehtävistä on paperille tulostettavia. Tehtävien ohjeet ovat suomeksi, mutta muissa kuin suomen kielen tehtävissä on mahdollista käyttää kääntäjää apuna tai kielitukena voi tarvittaessa toimia esimerkiksi kartoittaja tai joku toinen kartoitukseen osallistuja. Myös kartoittajalle tarkoitetut materiaalit, kuten avaintaitokriteeristö ja suullisen kielitaidon arviointilomake on tarkoitus tulostaa ja täyttää käsin.

Kartoitusmalliin luotiin kartoittajan ohje (liite 1), jossa käydään kartoituksen kulku vaihe vaiheelta ja neuvotaan materiaalien käytössä. Kartoittajan ohje sisältää myös kartoituksessa tarvittavat materiaalit pdf-linkkeinä.

4 Kokeilun tulokset

4.1 Asiakkaiden tavoittaminen ja sitouttaminen

Osaaja-kartoituksia järjestettiin yhteensä 12, joista kaksi oli kahden päivän kartoituksia ja loput 10 kolmipäiväisiä kartoituksia. Yhden näistä kartoituksista järjestivät muut kuin kokeilun hanketiimin jäsenet. Kartoituksiin osallistui yhteensä 74 henkilöä ja tieto kartoituksista tavoitti arviolta yli 200 henkilöä. Tarkkaa tavoitettujen lukumäärää on vaikea antaa, mutta kun laskettiin yhteen ilmoittautuneiden lisäksi ne, jotka ovat saaneet mainoksen kartoituksesta, saatiin luvuksi 225 henkilöä.

Asiakkaita tavoitettiin parhaiten yhteistyöorganisaatioiden kautta. Kokeilusta saadun kokemuksen perusteella voidaan sanoa myös, että tavoitetut asiakkaat tulevat helpommin tuttuun organisaatioon, tuttuun aikaan ja tutun ihmisen kutsumana. Oleellista on luottamus järjestäjän ja asiakkaan välillä. Kolmannen sektorin toimijoiden merkitys asiakashankinnassa oli suuri.

Kasvokkain tapahtuva viestintä koettiin kokeilussa tehokkaimmaksi viestintätavaksi. Paperinen selkeä esite oli hyvä tuki suulliselle viestinnälle. Englanninkielinen esite oli myös hyödyllinen ja jonkin verran olisi voinut olla hyötyä, jos esite olisi käännetty myös muille kielille, esimerkiksi arabiaksi.

Osa asiakashankinnasta toteutettiin jalkautumalla kirjastossa kokoontuviin Luetaan yhdessä -ryhmiin ja kielikahvila Solmuun. Kiinnostusta näistäkin ryhmistä löytyi, mutta ilmoittautumisia ei tullut paljon.

Kahdestatoista kartoituksesta kaksi järjestettiin Axxellin oppilaitostiloissa, loput yhteistyöorganisaatioiden tiloissa. Kirjastojen ryhmien lisäksi Axxellin tiloissa järjestettäviä kartoituksia mainostettiin Familia ry:n asiakkaille. Näihin kartoituksiin saapui noin puolet ilmoittautuneista ja huomionarvoista on, että saapuneet olivat lähes poikkeuksetta korkeasti koulutettuja henkilöitä. Tämä voi kertoa elämänhallinnallisista valmiuksista.

Kokeilun perusteella voidaan sanoa, että asiakkaat sitoutuvat hyvin tulemaan paikalle kaikkina kolmena kartoituspäivänä. Yleensä poisjänttiin toisena kartoituspäivänä oli asiakkaalla jokin painava syy, kuten pääsykoe tai työhaastattelu. Joitakin asiakkaita jäi saapumatta palautekeskusteluun. Yhteenvetona voi kuitenkin sanoa, että ne, jotka saapuivat kartoitukseen, olivat sitoutuneita siihen koko ajaksi.

4.2 Mallin joustavuus

Malli koostuu useasta osasta, ja siihen on helppo tulevaisuudessakin liittää mahdollisia uusia tarpeellisia palasia osaksi kartoitusta. Kokeilussa todettiin, että mallin täytyy olla joustava ja mukautua aikaan, paikkaan ja olosuhteisiin.

Kartoitusmalli voidaan toteuttaa erikokoisissa ryhmissä. Kokeilussa ryhmäkoko vaihteli 2:n ja 11:n välillä. Kartoittajia paikalla oli 2–4 ryhmän koon mukaan. Yleensä osallistujien tarkka lukumäärä selvisi vasta paikan päällä, vaikka arvio määrästä olikin jo olemassa.

Kartoitus voidaan toteuttaa joko kaksi- tai kolmepäiväisenä, joista viimeinen päivä on palautekeskustelu. Kaksipäiväinen toteutus vaatii kuitenkin tehtävien karsimista, jotta varsinaisesta kartoituspäivästä ei tule liian pitkä ja raskas niin kartoittajien kuin osallistujienkin kannalta. Kokemuksen mukaan kolmepäiväinen kartoitus on vähemmän kuormittava ja antaa laajemman kuvan osallistujien osaamisesta.

Kartoitusmallin palasia liikuteltiin kokeilun kartoituksissa myös niin, että ammatillisen osaamisen kuvaus tehtiin osana haastattelua, jos ryhmän suomen kielen kirjallinen taito oli kokonaisuudessaan heikko ja kuvaus oli siitä syystä helpompi tehdä yhdessä. Ryhmätehtävä puolestaan voidaan tarvittaessa toteuttaa suomen kielen sijaan myös muulla osallistujille yhteisellä kielellä tai hyödyntämällä monikielisyttä. Kokeilussa ryhmätehtävä teetettiin suomen kielen lisäksi englanniksi, venäjäksi sekä monikielisesti, jolloin ryhmän jäsenet käyttivät suomen kielen lisäksi äidinkieltään tai muuta yhteistä kieltään.

Periaatteena on, että turhia testejä ei teetetä, eli esimerkiksi suomen kielen kirjalliset tehtävät jätettiin tekemättä, jos kartoituksen alussa selvisi, että osallistujalla ei ole luku- ja kirjoitustaitoa tai riittävää suomen kielen taitoa. Ryhmätehtävään eivät myöskään osallistuneet ne henkilöt, joilla ei ole mitään yhteistä kieltä (suomen kieltä tai jotakin muuta yhteistä kieltä) kenenkään ryhmäläisen kanssa.

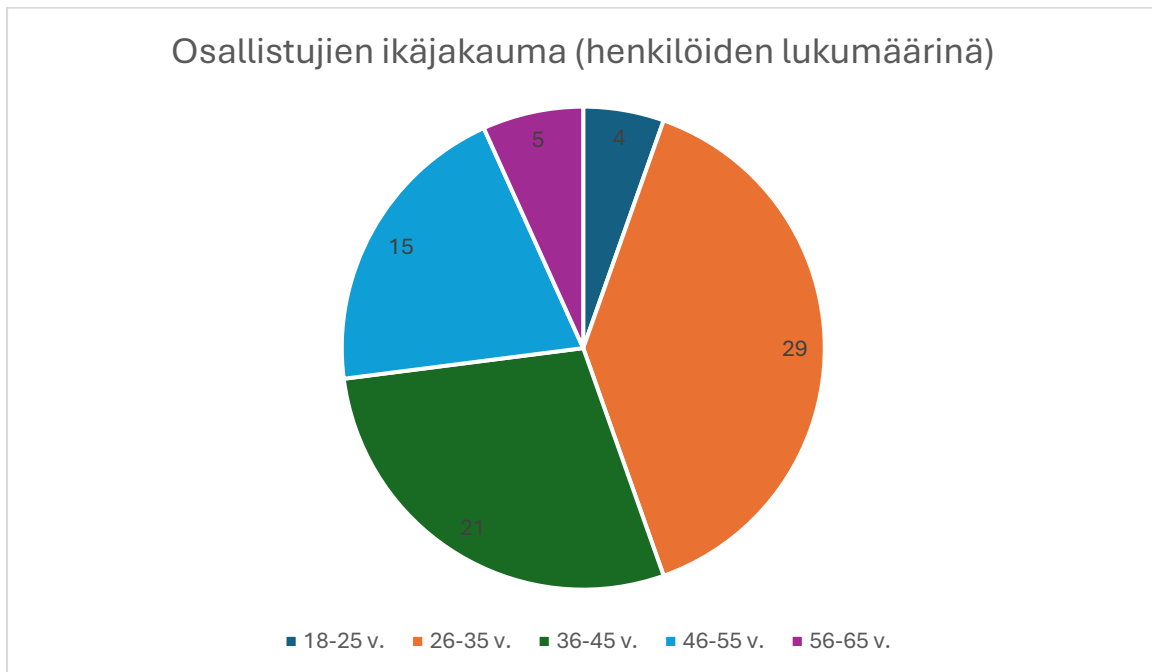
Kartoituksessa on tarkoituksena kerätä mahdollisimman paljon tietoa osallistujan osaamisesta, ja joskus tietoa saa enemmän ja joskus vähemmän. Toisinaan esimerkiksi ajanpuutteen vuoksi joillakin osallistujilla jonkin taidon arvio perustui ainoastaan itsearviointiin eli henkilön itsensä kertomaan. Kokemus kuitenkin on, että osallistujat tietävät omat heikkoutensa ja vahvuutensa hyvin, joten itsearviointiinkin perustuvaa kartoitustulosta voidaan pitää melko luotettavana eikä kartoituksen ole tarkoituskaan olla testi. Joskus tehtävää ei ole tarpeen teettää silloin, kun osallistujan työ- ja koulutustausta osoittavat osaamisen riittävän tason tai toisaalta, jos osallistujalla selkeästi ei ole osaamista.

4.3 Perustiedot asiakkaista

Asiakkaiden taustat selvitettiin taustatietolomakkeen ja haastattelun perusteella eli ne perustuvat henkilön itsensä kertomaan. Taustatiedoista selvitettiin osallistujien ikä, sukupuoli, asuinkunta, työmarkkinoiden ulkopuolella olemisen syy sekä Suomessa asumisaika. Lisäksi kysyttiin henkilön koulutustausta kotimaasta, mahdollista koulutusta Suomessa sekä sitä, onko henkilö ollut palkkatöissä Suomessa.

Osaaja-kartoituksiin osallistui yhteensä 74 asiakasta. Näistä vantaalaisia oli 47, helsinkiläisiä 14 ja espoolaisia 13. Naisia kartoituksiin osallistui 54 ja miehiä 20.

Osallistujien ikäjakauma oli seuraavanlainen:

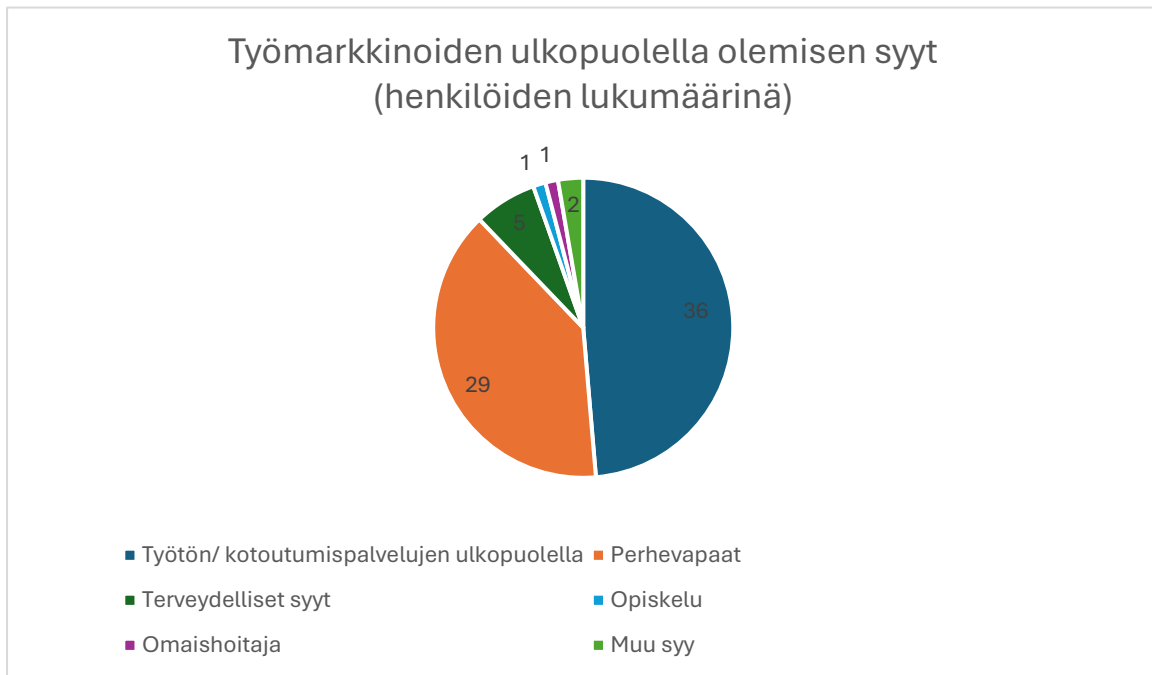

18–25-vuotiaita 4 henkilöä, 26–35-vuotiaita 29 henkilöä, 36–45-vuotiaita 21 henkilöä, 46–55-vuotiaita 15 henkilöä ja 56–65-vuotiaita 5 henkilöä.

Ikä- ja sukupuolijakauma voi selittyä ainakin osittain ainakin sillä, että 29 henkilöä kaikista asiakkaista oli kartoitushetkellä perhevapaalla ja tärkein yhteistyökumppani kokeilussa on Vantaan kaupungin vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hanke.

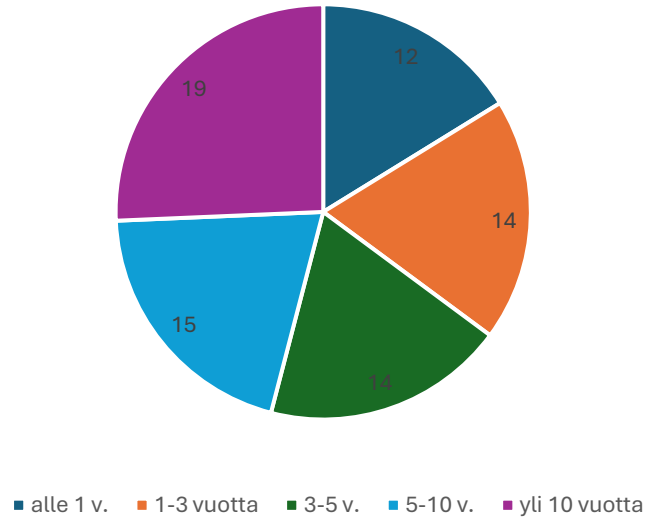
Kartoituksen osallistujat olivat työvoiman tai kotoutumispalveluiden ulkopuolella olevia maahanmuuttajataustaisia henkilöitä. Suurimmat ryhmät olivat kotoutumispalveluiden ulkopuolella olevat työttömät henkilöt sekä perhevapailla olevat henkilöt.

Työmarkkinoiden ulkopuolella olemisen syyt näkyvät kokonaisuudessaan seuraavassa kaaviossa:

Asiakkaiden Suomessa asumisen aika puolestaan näkyy seuraavasta kaaviosta:

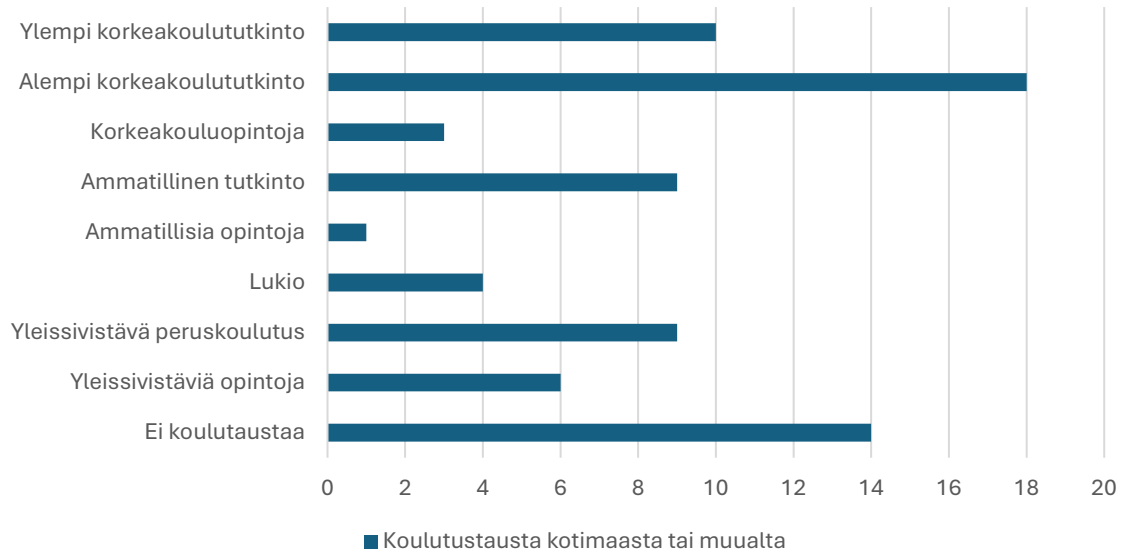
Suomessa asumisaika (henkilöiden lukumäärinä)

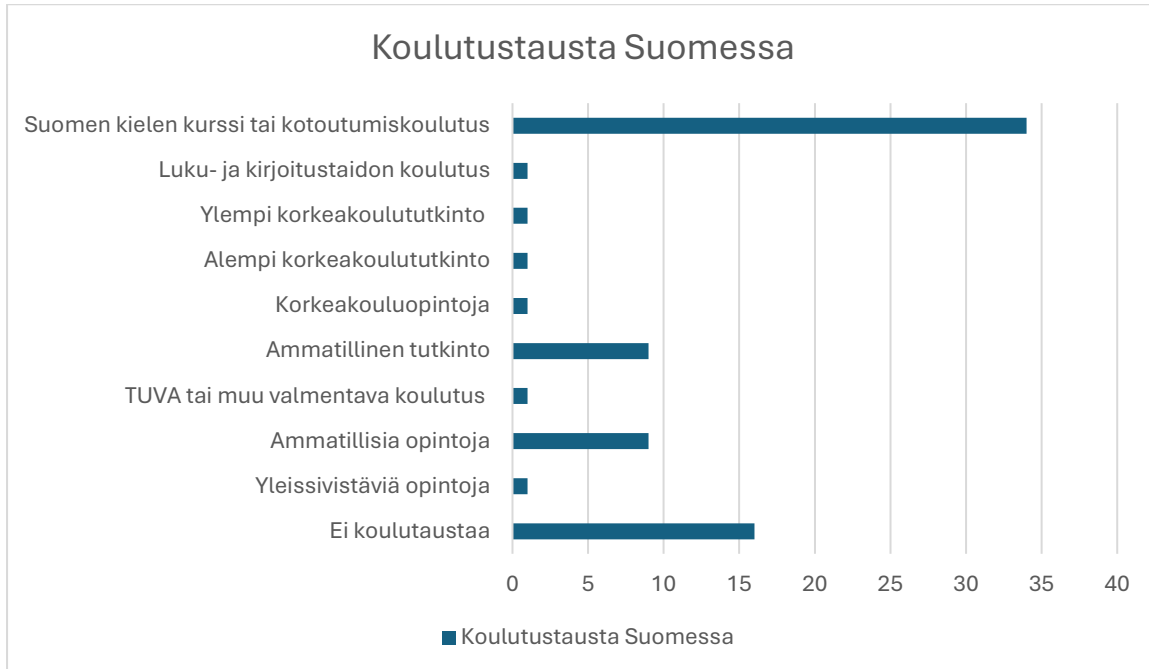
Osallistujista 12 oli kartoitushetkellä asunut Suomessa alle yhden vuoden, 14 henkilöä 1–3 vuotta, 14 henkilöä 3–5 vuotta ja 15 henkilöä 5–10 vuotta. Hiukan muita isompi ryhmä oli Suomessa yli 10 vuotta asuneet, joita oli 19 henkilöä.

Kartoituksessa selvitettiin asiakkaiden koulutustausta sekä Suomessa että kotimaassa tai mahdollisesti jossain toisessa maassa.

Koulutustausta kotimaasta tai muualta

Suurimman ryhmän muodostavat henkilöt, joilla on kotimaastaan joko ylempi tai alempi korkeakoulututkinto. Korkeakoulutettujen jälkeen eniten oli henkilöitä, joilla ei ole kotimaastaan ollenkaan koulutusta.

Suurimman ryhmän muodostavat henkilöt, jotka ovat käyneet Suomessa joko kotoutumiskoulutusta tai muuta suomen kielen kurssia. Taustatiedoissa ei ole eroteltu, ovatko nämä henkilöt suorittaneet kotoutumiskoulutuksen kokonaan tai onko se jäänyt kesken esimerkiksi vanhempainvapaan vuoksi. Seuraavaksi isoin ryhmä ovat asiakkaat, joilla ei ole mitään koulutustausta Suomesta.

Suomessa palkkatyössä on ollut 74 osallistujasta 23 henkilöä, ja 51 ei ole ollut Suomessa palkkatyössä. Iso osa kartoitukseen osallistuneista ei tämän mukaan ole koskaan ollut Suomessa palkkatyössä. Monella oli kuitenkin taustalla esimerkiksi työssäoppimisjakso kotoutumiskoulutuksen aikana.

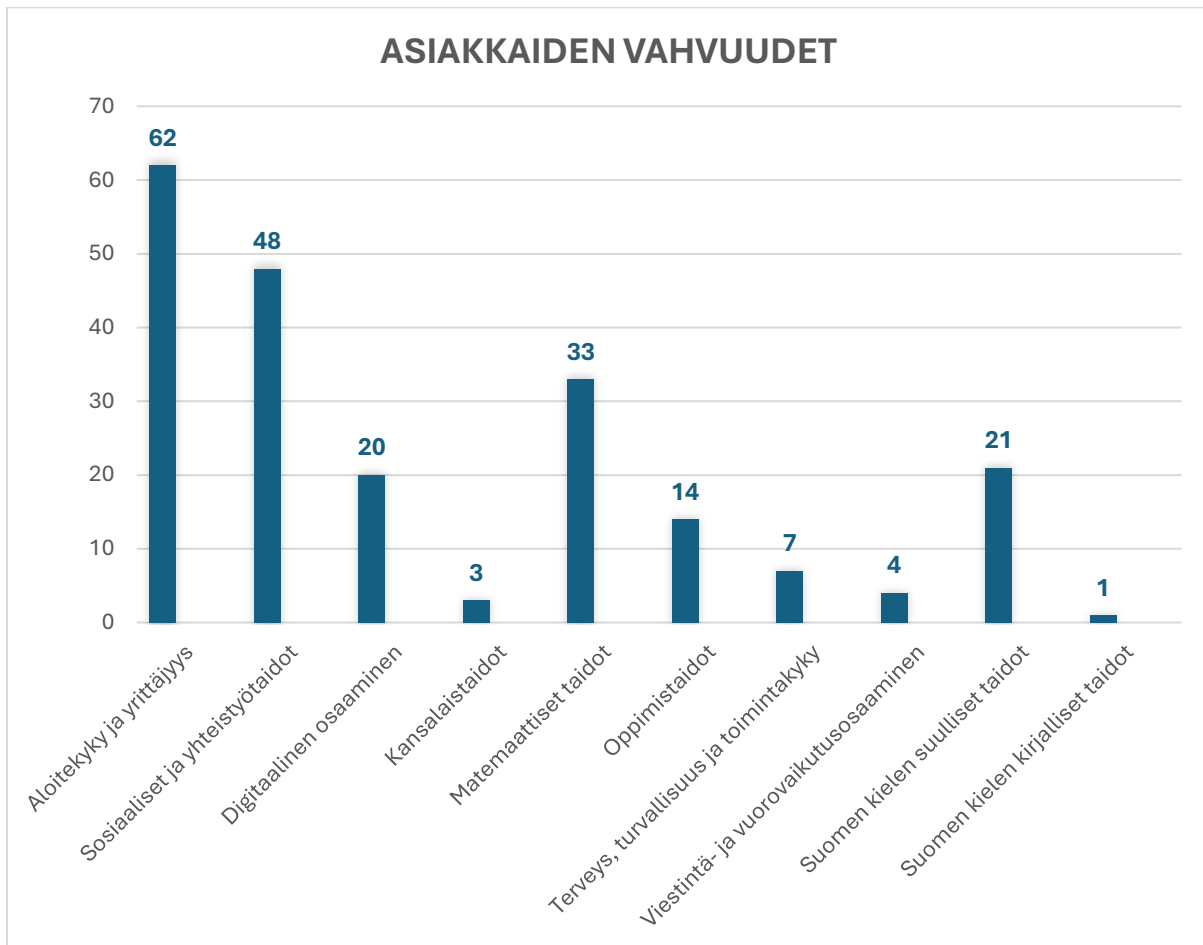
4.4 Kartoitusten tulokset

4.4.1 Asiakkaiden vahvuudet laaja-alaisissa taidoissa (avaintaidoissa)

Kartoituksen tuloksena määriteltiin osallistujan kolme tärkeintä vahvuutta. Tärkeimmiksi vahvuusiksi koko osallistujaryhmässä nousivat aloitekyky ja yrittäjäyys (vahvuutena 62 prosentilla osallistujista) sekä sosiaaliset ja yhteistyötaidot (vahvuutena 48 prosentilla osallistujista). Tämä ei sinänsä ole yllättävää, koska osallistuminen kartoitukseen tai sitä ennen yhteistyöorganisaation toimintaan on jo vaatinut jonkinlaista aloitekykyä ja yrittäjäyyttä sekä sosiaalisia taitoja.

Matemaattiset perustaidot kartoitettiin vahvuudeksi 33 prosentilla osallistujista ja suomen kielen suulliset taidot 21 prosentilla ja digitaalinen osaaminen 20 prosentilla osallistujista. Suomen kielen suulliset taidot näyttäytyivät vahvuutena erityisesti suomen kielen kirjallisiin taitoihin verrattuna.

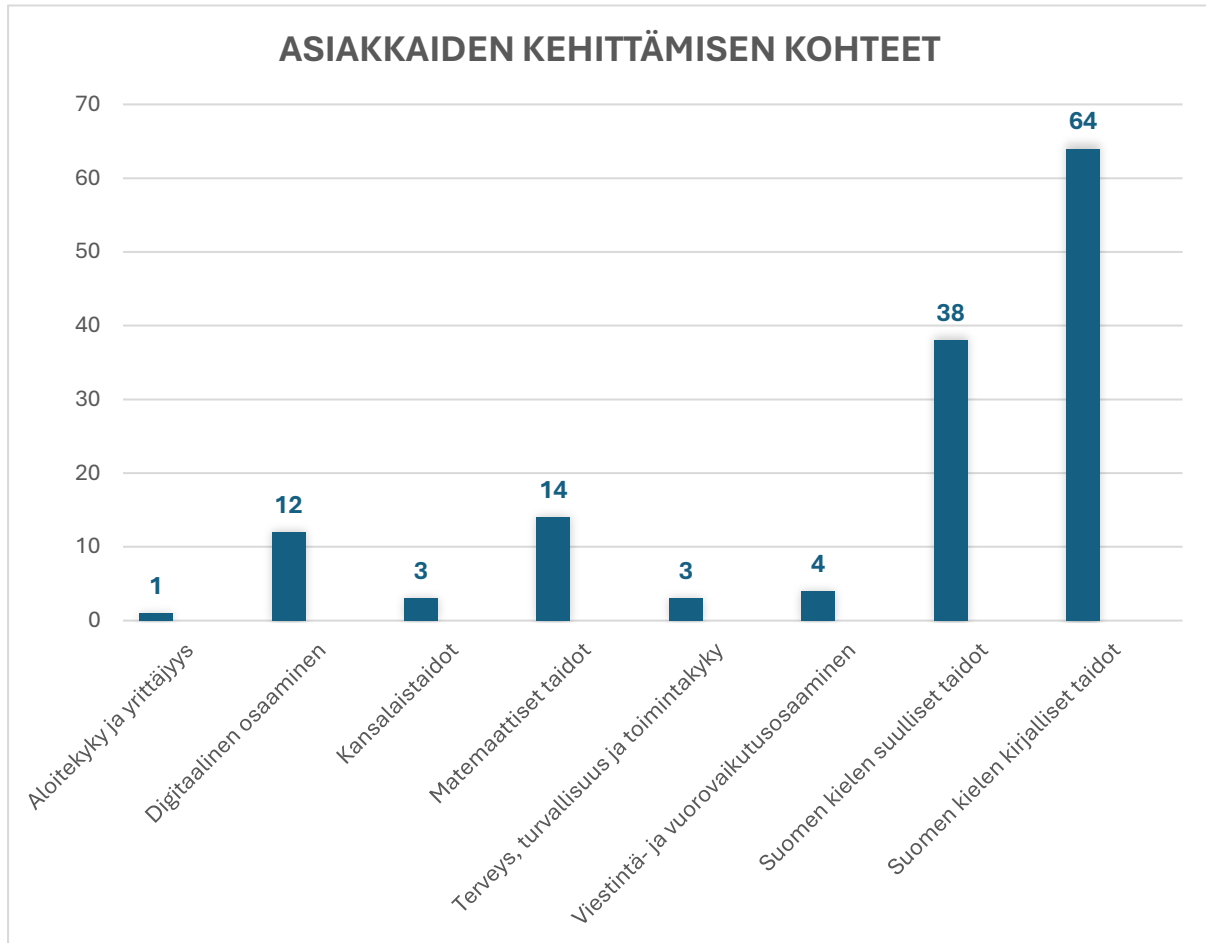
Kartoituksessa valittiin jokaiselle osallistujalle kolme tärkeintä vahvuutta. Erityisesti korkeakoulutettujen henkilöiden kartoituksessa vahvaa osaamista löytyi lähes kaikilta osa-alueilta, mutta näistä valittiin henkilön jatkosuunnitelman kannalta oleellimmat.

4.4.2 Asiakkaiden kehittämisen kohteet laaja-alaisissa taidoissa (avaintaidoissa)

Suomen kielen kirjalliset taidot ovat kokeilun perusteella suurin kehittämisen kohde. Seuraavana tulee suomen kielen suulliset taidot. Yhtä henkilöä lukuun ottamatta kaikilla niillä, joilla kehittämisen kohteena oli suomen kielen suullinen taito, oli kehittämisen kohteena myös kirjallinen taito. Toisin sanoen 38:lla eli noin puolella kartoituksen osallistuneista henkilöistä kyse oli yleisesti suomen kielen taidossa olevista puutteista. Kolmanneksi suurin kehittämisen kohde oli matemaattiset taidot ja sen jälkeen digitaaliset taidot.

Kartoituksen tulokset ovat aina suhteutettuja henkilön taustaan ja jatkosuunnitelmaan. Suomen kielen kirjallisten taitojen kehittämisen tarve saattaa tässä tarkoittaa sekä teknistä luku- ja kirjoitustaitoa että esimerkiksi kirjallisten taitojen kehittämistä sellaiselle tasolle, että ne riittävät tiettyyn koulutukseen tai työhön. Puutteet suomen kielen kirjallisissa taidoissa voivat olla puutteita äänne-kirjainvastaavuudessa tai viestinnällisissä taidoissa kuten sähköpostiviestin laatimisessa.

4.4.3 Asiakkaiden suomen kielen taito

Suomen kielen taitoa arvioitiin paitsi laaja-alaisten viestintä- ja vuorovaikutusosaamisen kriteerein, myös eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikolla. Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikossa kielitaito on jaettu asteikolle A1-C2, jossa A1 tarkoittaa alkeiskielitaitoa, A2 peruskielitaidon alkuvaihetta, B1 toimivaa peruskielitaitoa, B2 itsenäisen kielenkäyttäjän tasoa, C1 taitavaa kielitaitoa ja C2 äidinkielenomaista kielitaitoa. Määritelmällä pre A1 tarkoitetaan alle A1-tasoista kielitaitoa. Kotoutumiskoulutuksen tavoitetasoksi on tällä hetkellä määritetty B1 ja samantasoista kielitaitoa vaaditaan myös kansalaisuuteen, jossa kielitaito mitataan yleisten kielitutkintojen asteikolla. A1-tasoa on taitotasoasteikossa kuvattu myös määritelmällä ”suppea

viestintä kaikkein tutuimmissa tilanteissa”, A2-tasoa määritelmällä ”välittömän kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyt kerronta” ja B1-tasoa määritelmällä ”selviytyminen arkielämässä”.

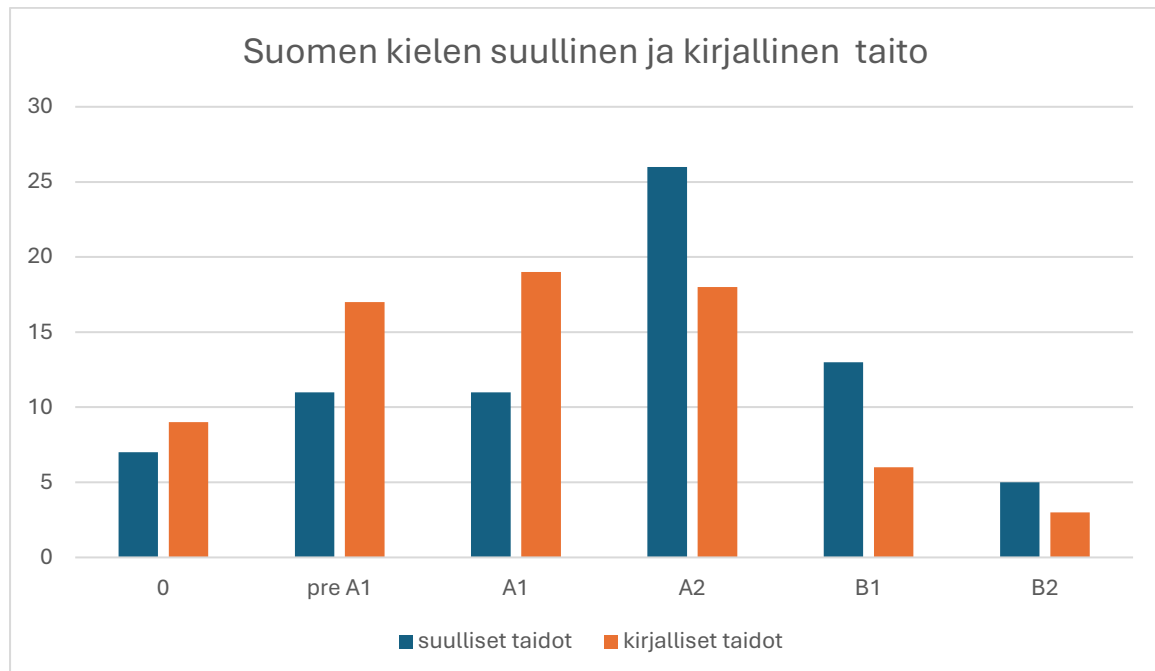
Tarkempi kuvaus kielitaidon tasoasteikosta löytyy esimerkiksi Opetushallituksen verkkosivulta: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kielten_taitotasoasteikko.pdf

Kokeilun alussa määriteltiin, että kartoitukseen osallistumiseen riittää A1-tason suullinen suomen kielen taito. Tällä kielitaidolla henkilö pystyy vastaamaan itseään koskeviin peruskysymyksiin. Kartoitukseen otettiin kuitenkin myös henkilöitä, joiden suullinen kielitaito oli tätä heikompaa, mutta heiltä löytyi jokin toinen yhteinen kieli kartoittajien kanssa.

Seitsemällä henkilöllä suomen kielen suullinen taito oli arvon mukaan 0 ja 11 henkilöllä pre A1. Suomea tasolla A1 puhuvia oli 11 henkilöä ja isoimpana ryhmänä olivat A2-tasoiset suomen kielen puhujat, joita oli 26. Tätä korkeampi suullinen suomen kielen taito oli 18 puhujalla, 13:lla B1 ja viidellä B2.

Suomen kielen kirjalliset taidot olivat yhdeksällä henkilöllä tasolla 0 ja 17 henkilöllä pre A1. Osallistujista A1-tasoisiksi kirjoittajiksi arvioitiin 19 henkilöä. Tasolla A2 kirjalliset taidot olivat arvon mukaan 18 henkilöllä. Kuuden henkilön kirjalliset taidot arvioitiin tasolle B1 ja kolmen henkilön tasolle B2.

Keskimäärin kirjallinen taito oli osallistujilla suullista taitoa heikompaa, kuten seuraavasta kaaviostakin voi päätellä.

4.4.4 Asiakkaiden saamat jatkosuositukset

Kartoituksen perusteella asiakkaille annettiin jatkosuositus tulevasta palvelusta tai työstä. Jatkosuositus saattoi olla useampikin vaihtoehtoinen suositus. Asiakkaille suositeltiin olemassa

olevia palveluita, jotta he hyötyisivät suosituksesta. Eniten (32 henkilölle) annettiin suositukseksi kotoutumiskoulutusta, johon on laskettu mukaan pidempään maassa asuneiden polut, jotka tällä hetkellä kuuluvat pääkaupunkiseudulla kotoutumiskoulutuksen palvelukokonaisuuteen. Osa asiakkaista kuuluu todennäköisesti tähän pidempään maassa asuneiden ryhmään eikä varsinaiseen kotoutumiskoulutuksen asiakasryhmään, sillä 13 osallistujaa näistä 32:sta kotoutumiskoulutussuosituksen saaneesta on asunut Suomessa yli 3 vuotta. Saman suosituksen saaneista 32 henkilöstä 17 eli vähän yli puolet oli tällä hetkellä perhevapaalla, joten perhevapaiden päätyttyä osa saattaa kuulua myös varsinaisen kotoutumiskoulutuksen kohderyhmään.

Toiseksi eniten suositeltiin työn hakemista. Osa näistä työsuosituksen saaneista henkilöistä tarvitsisi kuitenkin apua työnhakuun.

Muita annettuja suosituksia olivat tutkinnon tai osatutkinnon suorittaminen, aikuisten perusopetus, työkokeilu, omaehtoinen kielikoulutus, kuntouttava työtoiminta tai osatyökyvyttömyyseläke.

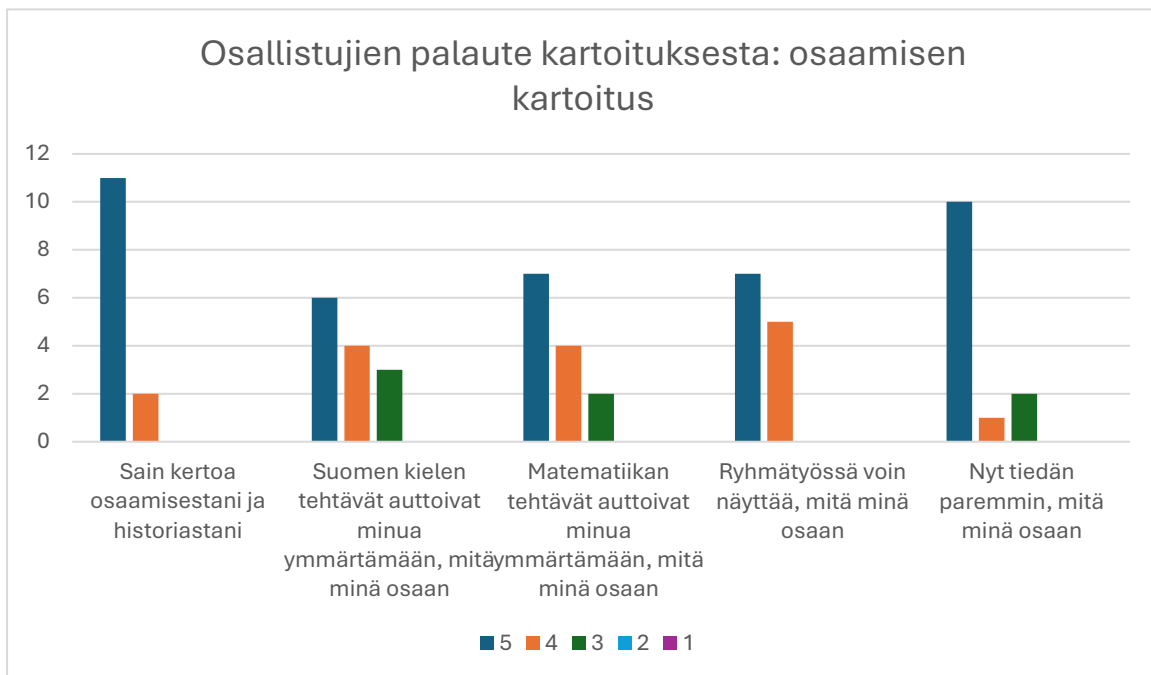
Jatkosuosituksen lisäksi haastattelun perusteella kirjattiin ala, jolle henkilö oli suuntaamassa eli johon hänellä oli jo koulutus tai jolle hän aikoi myöhemmin hankkia koulutuksen. Suosituin ala jatkosuunnitelmassa oli sosiaali- ja terveysala (19 henkilöä), kasvatus ohjaus ja opetusala (8 henkilöä), puhtaus- ja kiinteistöala (6 henkilöä) sekä logistiikka- ja kuljetusala (6 henkilöä). Jatkosuositukseksi työn saaneet henkilöt olivat enimmäkseen suuntaamassa puhtaus- ja kiinteistöalalle tai rakennusalalle.

4.5 Kartoituksen hyödyt asiakkaalle

4.5.1 Palaute asiakkailta ja yhteistyökumppaneilta

Asiakkailta kerättiin kartoituksesta kahdenlaista kirjallista palautetta: palautetta heti viimeisen kartoituspäivän jälkeen sekä palautetta jonkin ajan kuluttua kartoituksesta. Valitettavasti vastausprosentti molemmissa palautteissa jäi pieneksi. Heti kartoituksen jälkeen pyydettyyn palautteeseen vastasi 13 henkilöä 74:stä. 1–5 kuukautta kartoituksen jälkeen lähetettyyn palautteeseen saatiin 11 vastausta, kun palautelinkki lähetettiin 52 henkilölle.

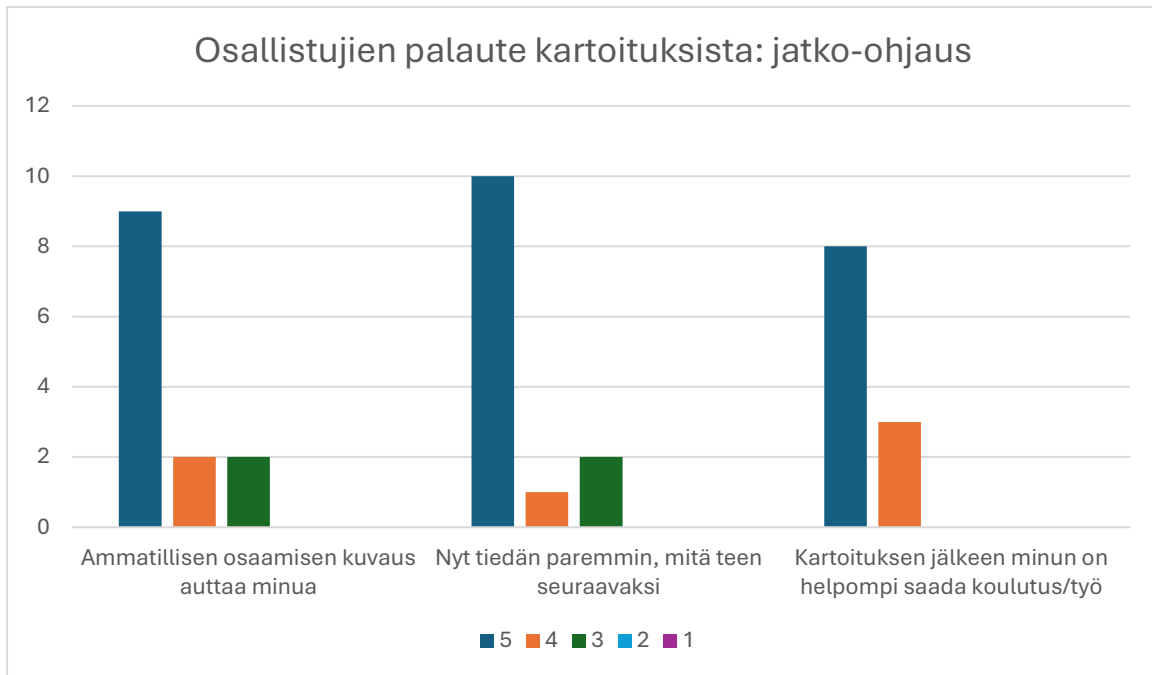
Osallistujat arvioivat kartoitusta asteikolla 1–5. Henkilökohtainen keskustelu arvioitiin positiiviseksi kokemukseksi arviolla 4,9 ja kartoitus kokonaisuudessaan arviolla 4,6. Palautteessa kysyttiin erityisesti sitä, minkä verran kartoitus auttoi osallistujia ymmärtämään omaa osaamistaan. Nämä tulokset näkyvät seuraavassa kaaviossa:

Vastausten perusteella osallistujat kokivat päässeensä näyttämään osaamistaan ja tieto omasta osaamisesta lisääntyi. Erityisesti ryhmätyössä vastaajat kokivat päässeensä näyttämään osaamistaan.

Lisäksi osallistujilta kerättiin palautetta tehtävien määrästä, tehtävien ohjeiden ymmärrettävyydestä ja tehtävien kiinnostavuudesta. Tämän palautteen perusteella muutoksia tehtäviin ei ollut tarpeellista tehdä.

Palautteessa kysyttiin asiakkaiden arviota ohjauksen hyödyistä. Seuraavassa kaaviossa esitellään näitä palautteita.

Palautteiden perusteella kartoituksen jatko-ohjaus miellettiin hyödylliseksi ja sen arvioitiin lisäävän jatkossa koulutuksen ja työn saamisen mahdollisuuksia.

Jatko-ohjauksesta kysyttiin myös palautekyselyssä, joka lähetettiin kaikille loka-maaliskuun kartoitukseen osallistuneille huhtikuussa. Vastauksista näkyy, mitä osallistujat ajattelivat jatkosuunnitelmasta silloin, kun kartoituksesta oli kulunut aikaa 1–5 kuukautta. Yhdestätoista vastaajasta 2 ilmoitti, että ei vielä tiedä, aikooko toteuttaa jatkosuosituksen. Neljä vastasi, että pitää suunnitelmaa hyvänä ja aikoo toteuttaa sen myöhemmin. Viisi vastaaja ilmoitti aloittaneensa jo suunnitelman toteuttamisen.

Yhteistyökumppaneilta kerättiin kartoituksen jälkeen palautetta järjestelyistä, kartoituksesta kokonaisuutena. Lisäksi kysyttiin, millaista palautetta asiakkaat ovat mahdollisesti antaneet kartoituksesta ja arviota siitä, kenelle kartoitus yhteistyökumppanin edustajan mielestä sopisi.

Yhteistyökumppanit arvioivat sekä järjestelyt että kartoituksen kokonaisuudessaan arviolla 5, kun annettu asteikko oli 1–5. Myös asiakkailta oli tullut lähes pelkästään positiivista palautetta. Avoimissa vastauksissa korostui henkilökohtaisen ohjauksen tärkeys ja se, että osallistujat saivat palautekeskustelussa tietoa osaamisestaan ja kielitaidostaan paperille kirjattuna sekä konkreettisia neuvoja jatkoon suhteen. Tällaisena mainittiin esimerkiksi tieto alkavista koulutuksista. Kiitosta yhteistyökumppaneilta tuli myös siitä, että osaamista löytyi kartoituksessa myös heille, joilla varsinaista työkokemusta ei vielä ollut.

Kirjallisen palautteen lisäksi osallistujat antoivat jonkin verran suullista palautetta kartoituksen yhteydessä. Yleisesti osallistujat kokivat tärkeänä sen, että pääsivät näyttämään osaamistaan, saivat tietoa suomen kielen taidostaan ja saivat ajantasaista tietoa mahdollisuuksistaan ja henkilökohtaista konkreettista apua eteenpäin. Henkilökohtaisia ohjauskeskusteluja pidettiin suurella arvolla.

Kartoitustilanteessa osallistujilta tuli jonkin verran suullista palautetta tehtävien suuresta määrästä. Toisaalta kartoitustilanne ajateltiin palautteissa myös hyödylliseksi harjoitteluksi mahdollisiin tuleviin työ- ja opiskelupaikan hakutilanteisiin.

4.5.2 Kartoittajien kokemukset

Kartoittajien kokemukset hyödyistä ovat palautteiden kanssa samansuuntaisia.

Kaikille kartoitettaville yhteistä oli se, että kaikki halusivat tulla kuulluksi. Ohjauksen näkökulmasta se, että joku kiinnitti huomiota asiakkaan kokonaistilanteeseen, taustaan opiskelu- ja työhistorioineen, osaamiseen, elämäntilanteeseen ja toiveisiin, tuntui olevan tärkeää. Myös tehtävien tekemisessä näkyi osallistujien halu näyttää osaamistaan.

Vaikka monella tuntuikin olevan kuva oman osaamisen vahvuuksista ja heikkouksista, niiden sanoittaminen tuntui olevan tärkeää ja se näkyi ohjauskeskusteluissa. Se, että ulkopuolinen sanoi ja kirjoitti ne paperiin, vahvisti henkilön kuvaa omasta osaamisesta ja identiteetistä. Poikkeuksena oman osaamisen arvioimisessa oli osa korkeakoulutetuista osallistujista, joilla oli jäänyt negatiivinen kokemus oman kielitaidon riittävydestä, vaikka kielitaidon sijaan työn saamisen hankaluus arvion mukaan tällä hetkellä johtui enemmän kyseisen alan yleisestä työllisyystilanteesta. Kielitaito oli mahdollisesti kehittynyt vuosien kuluessa, mutta kokemus kielitaidon riittämättömyydestä ja samalla arkuus suomen kielen käyttämiseen oli jäänyt. Heidän kohdallaan tärkeää oli realistisen kuvan antaminen niin kielitaidosta kuin työllisyystilanteesta.

Yksi tärkeä hyöty kartoituksesta oli myös palautekeskusteluissa näkynyt osallistujien uudelleen aktivoituminen. Oltuaan pitkään kotona ikään kuin odotustilassa, osa asiakkaista oli ensimmäisen kahden kartoituspäivän ja palautekeskustelun välissä ehtinyt jo aktivoitua ja esimerkiksi käynyt TE-toimistossa ilmoittautumassa ja kysymässä mahdollisuuksistaan.

4.6 Arvio kokeilussa toteutetun osaamisen tunnistamisen mallin laajemmasta hyödynnettävyydestä

4.6.1 Kokemukset kartoituksen pilotoinnista muilla käyttäjillä

Kartoitusmalliin luotiin kartoittajan ohje (liite 1), jossa käydään kartoituksen kulku vaihe vaiheelta ja neuvotaan materiaalien käytössä. Kartoittajan ohjeen selkeyttä ja toimivuutta testattiin muilla käyttäjillä, jotta varmistettiin, että ohjeet ovat ymmärrettävät ja myös kokeilun ulkopuoliset käyttäjät pystyvät toteuttamaan kartoituksen. Samalla kerättiin palautetta kartoituksen toteutuksesta ja toimivuudesta muiden kartoittajien näkökulmasta. Pilotointi toteutettiin Urapolku ukrainalaisille -hankkeessa ja kartoituksen toteuttivat siellä kaksi Axxellin opettajaa: yksi suomen kielen opettaja ja yksi yhteiskunta- ja työelämätaitojen opettaja. Kartoitettavat olivat hankkeen koulutukseen osallistuvia ukrainalaisia.

OSAAJA-kartoituksen materiaalit saivat kiitosta näiltä käyttäjiltä ja niitä toivottiin käyttöön jatkossa myös muissa koulutuksissa, joissa arvioidaan osallistujien osaamista tai kartoitetaan henkilöiden taustoja.

Kartoittajan ohjeeseen tehtiin pieniä tarkennuksia pilotoinnin perusteella, jotta jokainen vaihe ja kartoituksen kulku olisi tarpeeksi tarkasti kuvattu. Ohjeessa selkeytettiin myös kuvausta kartoittajien eli suomen kielen arvioijan ja ohjauksesta vastaavan kartoittajan työnjaosta ja rooleista. Pilotoinnin yhteydessä todettiin myös, että kartoitus on mahdollista toteuttaa myös, vaikka osallistujien suomen kielen taito olisi heikko, mikäli kartoittajilla ja osallistujilla on jokin muu yhteinen kieli. Tässä tapauksessa yhteinen kieli oli venäjä, joten osaamiskeskustelut sekä ryhmätyö toteutettiin tällä kielellä ja matematiikan tehtävien ohjeet käännettiin suullisesti, ja osaaminen pystyttiin näiltä osin kartoittamaan.

4.6.2 Yhteistyökumppanien arvio mallin hyödynnettävyydestä

Kartoitusta suositeltiin yhteistyökumppanien palautevastauksissa kaikille sellaisille henkilöille, jotka tarvitsevat ohjausta ammatillisen suunnan valitsemisessa. Yhteistyökumppanit arvioivat kartoituksen sopivan erityisesti etenkin pitkään maassa olleille ja sen myötä perinteisen kotoutumiskoulutuksen ja palveluverkon ulkopuolella oleville, esimerkiksi juuri kotivanhemmille, joita kartoitukseen osallistui paljon. Kartoitusta toivottiin osaksi kotivanhempiin kohdistuvia palveluita. Kartoitusta suositeltiin sellaisille henkilöille, joita hyödyttäisi oman osaamisen hahmottaminen. Kartoituksen katsottiin palvelevan hyvin myös vähemmän koulutettuja henkilöitä.

Kaiken kaikkiaan yhteistyökumppanit pitivät OSAAJA-kartoitusta toimivana kokonaisuutena ja tärkeänä yhteistyön muotona. Sen katsottiin tukevan heidän omaa toimintaansa.

4.6.3 Kartoittajien huomioita jatko-ohjauksesta

OSAAJA-kartoituksissa asiakkaan kokonaistilanteen kartoittaminen perustuu asiakkaan omaan kertomaan. Jatko-ohjauksen kannalta tämä koettiin siinä mielessä ongelmalliseksi, että täyttä varmuutta ei ole, onko asiakas osannut kertoa kaiken olennaisen tai onko hänellä itsellään kaikkea tietoa. Esimerkiksi tieto oleskeluluvasta tai kotoajasta vaikuttaa siihen, millaisia suunnitelmia on mahdollista toteuttaa. Tästä syystä olisi hyvä, jos kartoituksessa annetun suosituksen toteuttamista olisi mahdollista seurata ja tarvittaessa voitaisiin tehdä uusi suunnitelma, jos palautekeskustelussa annettua suunnitelmaa tai useampaakaan vaihtoehtoista suunnitelmaa ei ole mahdollista toteuttaa.

5 Johtopäätökset kokeilusta

5.1 Yhteenvetoa ja pohdintaa kartoitusten tuloksista

Ennako-oletusten mukaisesti laaja-alaiset taidot korreloivat useimmiten koulutustaustan kanssa: matemaattiset taidot olivat vahvat kotimaassaan koulutetuilla henkilöillä, ja niissä oli selvästi puutteita niillä, joiden koulutustausta kotimaasta muutenkin oli vähäistä tai sitä ei ollut ollenkaan.

Korkeasti koulutetuilla henkilöillä laaja-alaiset taidot olivat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta muuten vahvat – vain suomen kielen taidossa oli osalla sellaisia puutteita, jotka saattaisivat vaikuttaa heidän jatkosuunnitelmaansa. Toisaalta osalla korkeakoulutetuista puuttui kielitaidon sijaan ennemminkin rohkeus suomen kielen käyttöön.

Yleisesti vahvuutena osallistujilla oli sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä aloitekyky ja yrittäjäyys. Yleinen kokemus oli, että kartoituksen saapuneet osallistuivat aktiivisesti tehtävien tekoon ja halusivat näyttää osaamistaan. Myös yhteistyö muiden osallistujien kanssa sujui hyvin.

Ylivoimaisesti suurimmaksi kehittämisen kohteeksi nousi suomen kielen taito ja erityisesti kirjalliset taidot. Jonkin verran oli puutteita myös matemaattisissa taidoissa ja digitaidoissa. Matemaattisissa taidoissa erityisesti vähemmän koulutetuilla, kuten edellä todettiin. Digitaalisessa osaamisessa koulutustaustan vaikutus ei tullut niin selvästi esille.

Kartoitukseen osallistuneilla sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä aloitekyky ja yrittäjäyys olivat selvästi vahvuutena. Mahdollista onkin, että kokeilu tavoitti järjestöjen ja organisaatioiden toiminnan kautta ne, joilta löytyy taito osallistua toimintaa. Vaikea kysymys onkin, kuinka tavoittaa ne, jotka eivät ole osallisena mihinkään toimintaan. Siihen tämä kokeilu ei pystynyt vastaamaan.

Yhteistyökumppanit kertoivat tekevänsä asiakashankintaa esimerkiksi yhteistyössä neuvolan kanssa, josta tavoittaa kotivanhempia. Myös infopiste esimerkiksi kirjaston yhteydessä on heillä ollut tapa tavoittaa asiakkaita. Yhdeksi tärkeäksi tavoittamista helpottavaksi asiaksi mainittiin myös alueellisuus: ihmiset tulevat helpommin kotia lähellä olevaan paikkaan ja toisaalta puskaradio toimii paremmin, kun toimitaan pienemmällä alueella, esimerkiksi tietyssä kaupunginosassa.

Tätä järjestöillä ja muilla esimerkiksi kotivanhempien parissa toimivilla tahoilla olevaa tietoa asiakkaiden tavoittamisesta kannattaisi jatkossa käyttää hyväkseen, kun pyritään saamaan työvoiman ulkopuolella olevia henkilöitä palvelujen piiriin ja yhteiskunnassa osallisiksi.

Yhteistyökumppanien kanssa toimimisessa koettiin etuna myös se, että asiakas sai tällä tavoin tukea kahdesta suunnasta, kun tavoite asiakkaan eteenpäin auttamiseen oli sama.

5.2 Palvelujen ja koulutuksen kehittämistarve

Laaja-alaisen taitojen puuttuminen vaikeuttaa työnhakua, hakemusten kirjoittamista ja työpaikkojen etsimistä. Kokeilun aikana järjestettyjen kartoitusten perusteella voidaan sanoa,

että suomen kielen koulutukselle olisi selkeä tarve. Erityisesti tarve olisi kirjallisten taitojen koulutukselle. Puutteet kirjallisissa taidoissa muodostavat esteen työn hakemiselle ja löytämiselle. Haasteena voi olla esimerkiksi se, että ei pysty reagoimaan saamiinsa kirjallisiin viesteihin. Toisaalta voi puuttua taito kirjoittaa hakemus, vaikka suomen kielen taitoa olisikin.

Kielikoulutuksen lisäksi tarvetta olisi digitaalisen osaamisen, erityisesti tietokoneen käytön, koulutukselle sekä matematiikan perustaitojen koulutukselle.

On mahdollista, että henkilö on pystynyt tekemään töitä (esimerkiksi siivoustyötä) heikolla kielitaidolla ja digitaidoilla, mutta alan vaihtaminen tai uuden työpaikan löytäminen on vaikeaa. Kun työllisyystilanne on hyvä, työpaikkoja löytyy omien kontaktien kautta, mutta kun työmarkkinat eivät vedä, tilanne muuttuu. Myös pitkään maassa asuneiden suomen kielen ja työnhakutaitojen koulutuksen tarve näkyy tuloksissa.

Korkeasti koulutettujen tilanne heijastelee yleistä työllisyystilannetta, ja joskus työllisyystilanne jollakin alalla on yleisesti huono. Korkeakoulutetuilla saattaa olla oma kokemus siitä, että oma kielitaito ei riitä. Ala voi myös olla spesifi ja jos ei osaa katsoa omaa osaamista laajemmin tai sanallistaa osaamista tai tunne suomalaista työnhaun kenttää, voi olla vaikea löytää sopivaa työtä. Korkeakoulutettujen työnhaussa ohjauksen merkitys korostuu: on tärkeä antaa realistista kuvaa työmarkkinoista ja toisaalta sanallistaa osaamista, jotta vaihtoehtoja on helpompi löytää. Oman alan mentori voisi myös auttaa tässä asiassa.

5.3 Mitä seuraavaksi?

Kokeilun perusteella voidaan sanoa, että kartoitusmalli toimii kohderyhmälle ja siitä on hyötyä osallistujille sekä ammatillisen että muun identiteetin rakentamiseen ja jatkosuunnitelman tekemiseen. Se toimii hyvin asiantuntijapalveluna osana maahanmuuttajatoimintaa, ja samalla tavalla se voisi toimia myös yhtenä osana esimerkiksi työllisyyspalveluja tai osaamiskeskuksia. Tärkeää olisi myös seuranta kartoituksen jälkeen. Olisi tärkeää, että kartoitukseen osallistuneita tuettaisiin kartoituksen jälkeen jatkosuunnitelman toteuttamisessa eli esimerkiksi työ- ja opiskelupaikan hakemisessa. Lisäksi jatko-ohjaukselle voisi olla tarvetta: mitä tehdä sitten, jos suunniteltu jatkopolku ei olekaan syystä tai toisesta mahdollinen.

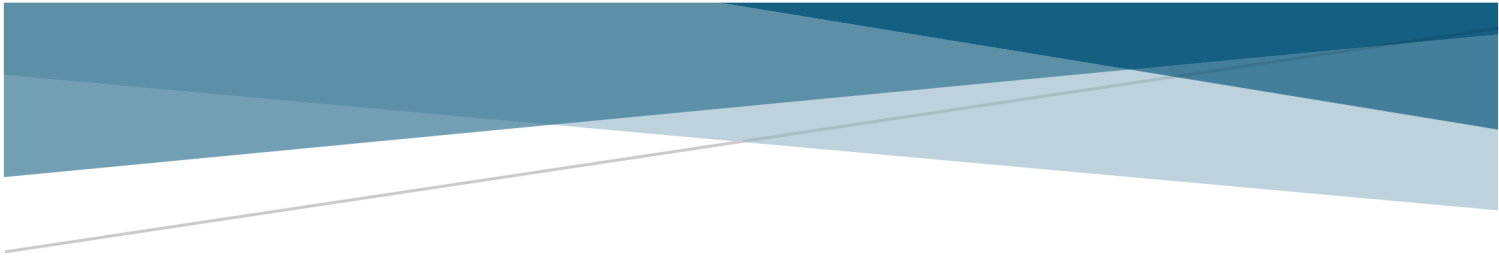
Kokeilun tämänhetkinen malli on toimiva, mutta vaatii jonkin verran työtä, kun tieto kerätään kartoituksen lopussa yhteen useasta eri paperista: avaintaitotaulukosta, tehtävistä ja henkilötietolomakkeesta kartoittajan merkintöineen. Laajempaa käyttöä varten mallia olisi hyvä tehostaa esimerkiksi digitalisoimalla tiedon käsittelyä, jotta esimerkiksi osaamisportfolio ja todistus olisi mahdollista tulostaa suoraan kartoituksen tuloksista.

Liian tehokasta ja digitaalisoitua kartoituksesta ei kannata yrittää tehdä, koska onnistuakseen kartoitus vaatii ennen kaikkea tilanteen havainnointia, joustavuutta ja ihmisten kohtaamista.

Liitteet

Liite 1: Monialainen yleinen osaamiskartoitus ja ohjauspalvelu –
kartoittajan ohje

Monialainen yleinen osaamiskartoitus ja ohjauspalvelu – kartoittajan ohje

Axxell Utbildning Ab

Johdanto

Tässä ohjeessa esitellään lyhyesti Osaajana eteenpäin OSAAJA -kokeilun lopputuloksena syntynyt malli monialaisesta yleisestä osaamiskartoituksesta ja ohjauspalvelusta ja annetaan käytännön ohjeita mallin käyttäjille. Ohje sisältää myös kaikki kartoituksessa tarvittavat materiaalit linkkeinä.

OSAAJA on elokuussa 2023 käynnistynyt ja elokuuhun 2024 saakka toiminut Työ- ja elinkeinoministeriön hankkima ja Axxell Utbildning Ab:n toteuttama kokeilu. Tavoitteena on ollut kehittää malli työvoiman tai kotoutumispalveluiden ulkopuolella olevien maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden osaamisen kartoittamiseen.

OSAAJA-kartoituksen tarkoituksena on tunnistaa, tehdä näkyväksi ja sanoittaa osallistujan vahvuuksia ja kehityskohteita. Oleellinen osa palvelua on henkilökohtainen ohjaus, ja kartoituksen lopputuloksena osallistuja saa suosituksen juuri hänelle sopivaan työhön, koulutukseen tai palveluun.

Kartoitusmallissa on kolme osaa, ja sen avulla voidaan tunnistaa:

- 1) ammatillinen osaaminen ja sen taso
- 2) viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen
- 3) suomen kielen kirjallinen taito (luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen) ja suullinen taito (kuullun ymmärtäminen ja puhuminen) eurooppalaisella viitekehyksellä eroteltuna muusta viestintä- ja vuorovaikutusosaamisesta
- 4) matemaattiset taidot
- 5) digitaaliset taidot
- 6) oppimistaidot
- 7) aloitekyky ja yrittäjäyys
- 8) sosiaaliset ja yhteistyötaidot
- 9) terveys, turvallisuus ja toimintakyky sisältäen kestävän kehityksen taidot (kierrätys) sekä
- 10) kansalaistaidot

Lisäksi saadaan tietoa osallistujan elämäntilanteesta sekä työ- ja toimintakyvystä. Osallistujan ammatillista osaamista ja laaja-alaisia taitoja sekä muita valmiuksia peilataan hänen taustaansa, elämäntilanteeseensa ja tavoitteisiinsa. Mallissa keskitytään erityisesti osallistujan vahvuuksiin ja niiden hyödyntämiseen urapolussa ja elämässä. Tavoitteena on tehdä kartoituksesta positiivinen ja minäpystyvyyttä lisäävä kokemus.

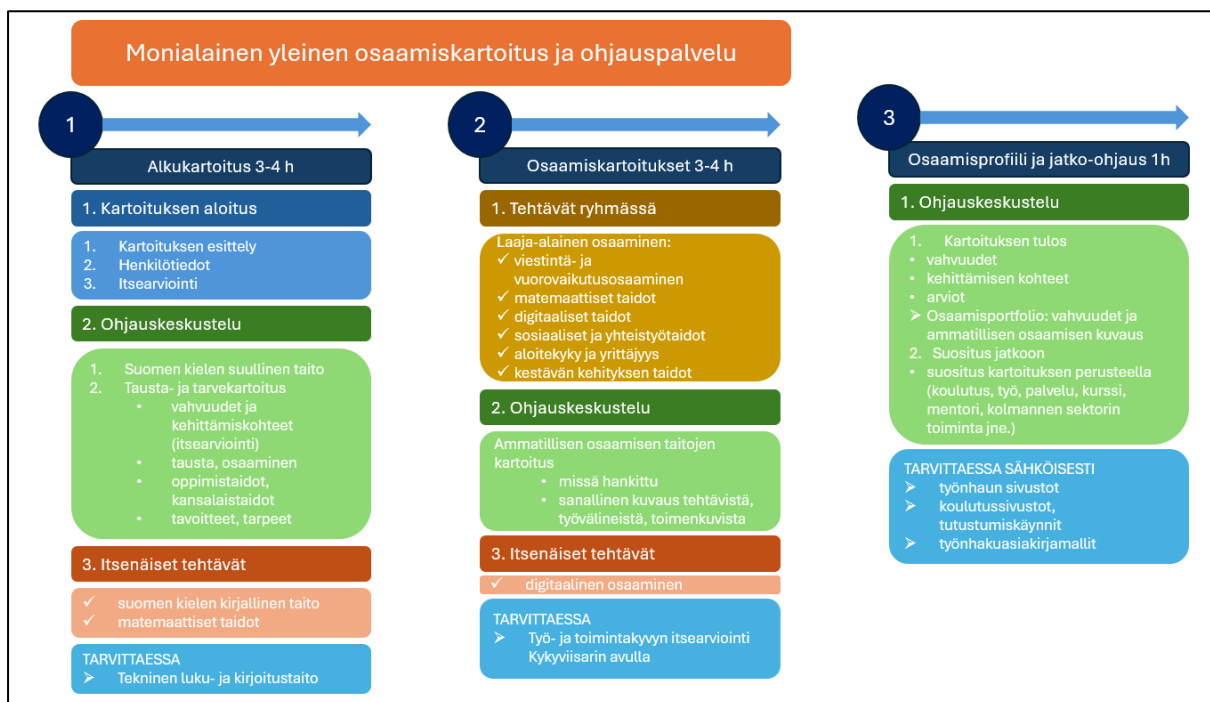
Kartoitusmallissa käytetään yksilöohjausta, itsenäisiä tehtäviä ja ryhmätehtävää kattavan kuvan saamiseksi. Kartoituksen lähestymistapa on holistinen, ja kartoitusta tehdään yhteistyössä kartoitustiimin kesken. Osaamiskartoituksesta saatu suositus perustuu paitsi tehtävien osoittamiin mitattaviin tuloksiin, myös osallistujien omaan kertomaan ja itsearviointiin sekä tilanteesta tehtyihin havaintoihin ja kartoittajatiimin yhteiseen neuvotteluun. Suositus syntyy ohjauksen tuloksena. Osallistujan saama arvio ja jatkosuositus on siis yhteenveto tuloksista, havainnoista, haastattelusta ja osallistujan yksilöllisestä tilanteesta. Oleellisessa osassa on myös ohjausta tekevien kartoittajien tietämys alueellisista työllistymis- ja koulutusmahdollisuuksista sekä palveluista.

Kartoituksen päätteeksi kukin osallistuja saa todistuksen osallistumisestaan sekä erillisen kuvauksen vahvuuksistaan ja kehittämisen kohteistaan, ammatillisen osaamisen kuvauksen ja suosituksen jatkosta. Hän saa myös tietoa suomen kielen taidostaan.

Kartoituksessa käytettävät materiaalit ovat osittain Arvot edellä kohti avaintaitoja -hankkeen tuotoksia ja osittain Osaajana eteenpäin -kokeilua varten tuotettuja. Kartoituksessa on mahdollista käyttää myös muita sopivia tehtäviä esimerkiksi suomen kielen kirjallisten taitojen arvioimiseen.

Kartoituksen eteneminen ja puitteet

Kartoituksen rakenne ja kesto näkyy seuraavassa kaaviossa. Kartoitus pyritään kuitenkin aina järjestämään kartoitukseen osallistuvien mahdollisuuksien ja tarpeiden mukaan. Kaikki osallistujat eivät välttämättä tee kaikkea vaan etenevät omaan tahtiin ja tekevät tehtäviä yksilöllisten tarpeidensa ja taitojensa mukaan. Toisinaan itsearviointi ja osallistujan koulutustausta puhuvat puolestaan, eikä tarpeettomia tehtäviä ryhdytä teettämään. Kartoitus siis mukautetaan osallistujien ja puitteiden mukaan.

Keskimäärin kartoitus kannattaa järjestää korkeintaan kymmenen osallistujan ryhmälle kerrallaan. Kartoitukseen voi osallistua, mikäli henkilön suomen kielen suullinen taito on vähintään tasolla A1 tai hänellä on jokin muu kartoittajien kanssa yhteinen kieli. Kartoittajia olisi tämän kokoisen osallistujamäärän tapauksessa hyvä olla 3–4: suomen kielen arvioijia ja 1–2 ohjauksesta vastaavaa kartoittajaa, jotta kaikkien osallistujien kanssa ehditään myös keskustella.

Kartoitusta varten tarvitaan tila, jossa on isompi huone tehtävien tekemiseen ja pienemmät erilliset tilat henkilökohtaisen ohjauskeskustelun käymiseen. Myös teknisen luku- ja kirjoitustaidon arviointi vaatii rauhallisen tilan.

Aikaa itse kartoitukseen on hyvä varata kaksi erillistä päivää (kaaviokuvan osa 1 ja 2). Kartoitus on mahdollista toteuttaa myös yksipäiväisenä (osa 1 ja 2 yhdistettynä), mutta silloin osa osaamisesta jää mahdollisesti havainnoimatta, kun kaikkia tehtäviä ei välttämättä ehditä tehdä. Lisäksi kartoituksen jälkeen on resursoitava erillinen ajankohta (kaaviokuvan osa 3) palautekeskustelujen käymiseen. Palautekeskustelut on hyvä käydä kahden viikon sisällä kartoituksesta. Väliin on kuitenkin hyvä varata aikaa kartoitusten tulosten läpikäymiseen ja mahdollisten jatkosuositusten selvittämiseen.

Ohjauksesta vastaavan kartoittajan päätehtävä on ohjauskeskustelut ja jatko-ohjaus. Ohjauskeskusteluihin kuuluvat tausta- ja tarvekartoitus, ammatillisen osaamisen taitojen kartoitus sekä palautekeskustelu. Hän osallistuu myös suomen kielen suullisen taidon arviointiin osana ohjauskeskustelua. Suomen kielen arvioijan tehtävänä on suomen kielen taitojen arvioiminen sekä tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon arviointi. Kaikki kartoittajat osallistuvat muiden laaja-alaisten taitojen kuten matematiikan ja sosiaalisten taitojen kartoittamiseen tilanteen mukaan. Itsearviointia, matemaattisia taitoja, digitaalista osaamista ja ryhmätyössä vaadittavia taitoja voivat kartoittaa ja tehtävien tekoa ohjata sekä suomen kielen arvioija että ohjaava kartoittaja.

Suomen kielen arvioijilta vaaditaan osaamista eurooppalaisen viitekehyksen mukaisesta kielitaidon tason arvioinnista sekä teknisen luku- ja kirjoitustaidon arvioinnista. Viimeksi mainittua osaamista ei tarvitse olla kaikilla arvioijilla. Ohjauksesta vastaavilta kartoittajilta vaaditaan puolestaan kokemusta ohjaukstyöstä, kattavaa tietoa työelämästä ja koulutuksista, alueellisesta työmarkkinatilanteesta, ammasteista ja toimenkuvista sekä kunkin työn ja koulutuksen vaatimuksista. Lisäksi vaaditaan tietoa alueen erilaisista palveluista, esimerkiksi omaehtoisista suomen kielen kursseista, CV-pajoista ja vapaaehtoisjärjestöjen tarjonnasta.

Ensimmäinen kartoituspäivä

Kartoitusta varten tulostetaan jokaiselle osallistujalle etukäteen kartoituksessa tarvittavat dokumentit, joista tarkemmin tuonnempana. Myös kirjoitusvälineet varataan kaikille. Lisäksi tarvitaan 3–4 tietokonetta ja sama määrä kuulokkeita ja viivoittimia matematiikan tehtävien tekemistä varten. Matematiikan tehtävien ohje-Powerpoint kannattaa tallentaa muistitikulle ja siirtää sieltä osallistujien käyttöön tarkoitettujen tietokoneiden työpöydille.

Ensimmäisenä kartoituspäivänä kartoitus ja sen kulku esitellään, ja osallistujat täyttävät aluksi henkilötietolomakkeen ja itsearviointivihon ja aloittavat sen jälkeen itsenäisten tehtävien tekemisen. Itsearviointivihon ja henkilötietolomakkeen täytössä sekä matematiikan tehtävissä saa käyttää apuna kääntäjää. Myös kartoittaja voi olla tarvittaessa kielellisenä tukena. Ensimmäisen kartoituspäivän aikana teetetävät suomen kielen tehtävät tehdään ilman apuvälineitä. Tehtävien tekemistä ohjataan ja tehtävänantoja voi selventää, mutta itse tehtävissä ei ole syytä auttaa, jotta voidaan arvioida osallistujan omaa osaamista.

Avaintaitotaulukko on kartoittajalle tarkoitettu arvioinnin väline. Avaintaitotaulukkoa käytetään havainnointiin ja sitä voidaan täyttää koko kartoituksen ajan.

Ensimmäisen osan ohjauskeskustelut käydään itsenäisten tehtävien aikana. Jokainen osallistuja vuorollaan siirtyy erilliseen tilaan henkilökohtaiseen keskusteluun ja palaa sen jälkeen tekemään itsenäisiä tehtäviä.

Aloituis

Materiaali kartoittajalle:

[Avaintaitotaulukko](#)

Kartoituksen aluksi osallistujille kerrotaan keskeiset tiedot kartoituksen kulusta, sisällöistä, tavoitteista ja arvioidusta aikataulusta.

Kartoitusta varten kannattaa laatia osallistujalista, jossa on rastitettavat sarakkeet kartoituksen eri osille ja tehtäville. Osallistujalista helpottaa kirjanpitoa siitä, että jokainen osallistuja tekee tarvittavat osiot.

Avaintaitotaulukko on kartoittajan väline, johon tehdään merkintöjä avaintaidoista, joiden hallintaa kukin kartoitettava osoittaa tehtävissä tai kartoitustilanteessa (miten suhtautuu tehtäviin, onko oma-aloitteinen, auttaako muita jne.). Havaitut taidot voi merkitä taulukkoon joko rastilla (x) tai osaamisen vahvuutta kuvaavalla numerolla 0–3 (ohje taulukon viimeisellä sivulla). Taulukkoon voi kirjata myös muita havaintoja. Taulukoita on käytössä 1/osallistuja. Osallistujan suoritukset ja häneen liittyvä yksilöllinen dokumentaatio kannattaa koota tämän vihkomuotoisen taulukon väliin, jotta kaikki yhteen osallistujaan liittyvät dokumentit löytyvät yhdestä paikasta myös jatkossa.

Itsenäiset tehtävät

Kartoitus on hyvä aloittaa henkilötietolomakkeen täyttämällä ja itsearviointilla. Muuten tehtävät voi tehdä haluamassaan järjestyksessä ja jokainen osallistuja omaa tahtiaan.

1. Henkilötiedot

Materiaali:

[Henkilötietolomake osaamisen kartoittamiseen](#)

Osallistajat täyttävät ensimmäiseksi henkilötietolomakkeen. Henkilötietolomakkeen avulla kerätään osallistujien nimi- ja yhteystiedot, koulutus- ja työhistoria lähtömaasta ja Suomesta. Lomakkeeseen kirjataan tiivistetysti myös osallistujan nykytilanne. Näitä tietoja tarkennetaan myöhemmin ensimmäisessä ohjauskeskustelussa.

2. Itsearviointi

Materiaali:

[Itsearviointivihko](#)

Seuraavaksi osallistuja täyttää itsearviointivihon. Itsearviointivihon avulla hän arvioi suomen kielen taitojaan ja digitaitojaan seuraavien vaihtoehtojen avulla: *En osaa / joskus / hyvin / tosi hyvin*. Osallistuja kuvailee myös matemaattisia taitojaan ja terveydentilaansa. Itsearviointin avulla osallistuja analysoi omaa tilannettaan samalla, kun kartoittaja saa lisää tietoa kartoitettavan lähtökohdista.

Mikäli henkilötietolomakkeen ja itsearviointivihon täyttäminen vaikuttaa olevan teknisesti liian haastavaa osallistujalle, voi olla syytä kiinnittää huomiota osallistujan tekniseen luku- ja kirjoitustaitoon.

3. Tekninen luku- ja kirjoitustaito (tarvittaessa)

Materiaali:

[Teknisen luku- ja kirjoitustaidon tehtävävihko](#)

[Teknisen luku- ja kirjoitustaidon tehtävät kartoittajalle](#)

Teknistä lukemista ja kirjoittamista arvioidaan tarpeen vaatiessa. Teknistä lukemista ja kirjoittamista on suositeltavaa arvioida erillisessä tilassa, jossa on kerrallaan läsnä yksi osallistuja kartoittajan kanssa. Tehtävien avulla katsotaan osallistujan teknistä lukutaitoa äänne-, tavu-, sana-, lause- ja tekstitasolla. Samalla kiinnitetään huomiota lukunopeuteen sekä -tarkkuuteen ja -kestävyyteen. Teknistä kirjoittamista ja äänne-kirjainvastaavuuden hallintaa kirjoitettaessa katsotaan tehtäväkokonaisuuden lopuksi sanelun avulla. Kartoittajan tueksi on erillinen versio paketista. Tavoitteena on saada selville, onko osallistujan tekninen luku- ja kirjoitustaito riittävän hyvä arjessa selviämisen ja suomen kielen opiskelun kannalta tai kartoitettavan omiin tavoitteisiin nähden, vai hyötyisikö kartoitettava luku- ja kirjoitustaidon koulutuksesta.

4. Suomen kielen kirjalliset taidot: kirjoittaminen

Materiaali:

[Suomen kielen kirjoittamisen tehtävä 1: kirjoita kuvasta](#)

[Suomen kielen kirjoittamisen tehtävä 2: sähköpostiviesti](#)

Suomen kielen taidon arviointi on edellytys jatkosuosituksen antamiselle. Arviointi tehdään eurooppalaisen viitekehyksen mukaan taitotasoilla.

Osallistujan suomen kielen taidon kartoittaminen kannattaa aloittaa A-tason kirjallisen tuottamisen tehtävästä. Materiaaleissa tehtävästä on olemassa helpompi ja vaikeampi vaihtoehto, joista voi valita tilanteen mukaan toisen tai molemmat. Tarkoituksena on havainnoida, kykeneekö osallistuja kirjoittamaan kuvista suomen kielen mukaisia lauseita tai sanahahmoja ja miten työlästä tai sujuvaa kirjallinen tuottaminen suomen kielellä osallistujalle on. Tehtyjen havaintojen perusteella osallistujalle voi tarjota tilanteen mukaan sopivantasoista luetunymmärtämisen tehtävää ja tarvittaessa haastavampaa kirjoitustehtävää ylemmän taitotason toteamista varten.

Mikäli osallistuja osoittaa kuvista kirjoittamisen tehtävissä vahvaa kielitaidon alkeistason hallintaa, hänelle annetaan toinen kirjoittamisen tehtävä, jossa on tarkoituksena kirjoittaa lyhyt, tiedusteleva viesti. Tehtävän avulla osallistuja voi osoittaa tasojen A2–B1 hallintaa sekä viestintätaitoja.

5. Suomen kielen kirjalliset taidot: luetun ymmärtäminen

Materiaali:

[Luetunymmärtämisen tehtävä A1–A2](#)

[Luetunymmärtämisen tehtävä B1](#)

Helpommassa luetunymmärtämisen tehtävässä osallistuja voi osoittaa tason A1-A2 kirjallisen vastaanottamistaidon hallintaa lukemalla kurssi-ilmoituksen ja vastaamalla sitä koskeviin keskeisiin sisältökysymyksiin. Vastauslomakkeeseen kuuluu sekä monivalintatehtäviä että avokysymyksiä. Ensimmäiset kuusi kysymystä on arvioitu A1-tason ymmärtämistä ja seuraavat kuusi A2-tason ymmärtämistaitoja mittaavaksi.

Vaikeammassa luetunymmärtämisen tehtävässä osallistuja vastaa lehtiartikkelia koskeviin avokysymyksiin. Suoriutuessaan tästä tehtävästä hyvin osallistuja osoittaa vahvaa B1-tason kirjallisen vastaanottamistaidon hallintaa.

HUOM! Suomen kielen ja teknisen luku- ja kirjoitustaidon tehtävät valitaan osallistujan yksilöllisen tilanteen, tason ja tarpeen mukaan. Kaikkea ei ole tarkoitus teettää kaikille osallistujille.

6. Matemaattiset taidot

Materiaali:

[Numerot ja arjen matematiikka vastauslomake](#)

[Numerot ja arjen matematiikka -tehtävät](#)

Matematiikan tehtävien avulla osallistuja voi osoittaa arjessa tarvittavien peruslaskutoimitusten ja matemaattisten taitojen hallintaa.

Matematiikan tehtävien tekemiseen tarvitaan osallistujan tehtävävihon lisäksi tietokone, jolla osallistuja näkee tehtävänannot ja etenee tehtävissä mahdollisuuksien mukaan itsenäisesti. Tehtävissä voi käyttää kääntäjää, mutta laskutoimitukset on tarkoitus tehdä ilman laskinta. Osallistujan saama pistemäärä lasketaan ja kirjataan ylös sellaisenaan. Neljä ensimmäistä tehtävää ovat kuullun ymmärtämisen tehtäviä, joissa oletuksena on, että osallistuja tietää numeroiden nimet suomen kielellä. Mikäli on tiedossa, että osallistujalla ei ole lainkaan suomen kielen taitoa, voidaan matematiikan testin tekeminen aloittaa tehtävästä 5. Tällöin myös maksimipisteistä vähennetään neljä pistettä.

Ensimmäinen ohjauskeskustelu

Materiaali kartoittajalle:

[Kartoittajan kysymykset](#)

[Suullisen kielitaidon arviointilomake](#)

[Tarvekartoituslomake](#)

Ensimmäisen ohjauskeskustelun tarkoitus on kartoittaa osallistujan taustaa, tarpeita ja toiveita sekä elämäntilannetta. Ohjaava kartoittaja käy ohjauskeskustelut henkilötietolomakkeen ja itsearviointivihon täyttämisen jälkeen. Valmiit henkilötietolomakkeet ja mahdolliset muut valmiit tehtävät otetaan keskusteluun mukaan osallistujan avaintaitotaulukon välissä. Dokumenteista voi saada lisätietoa, joka auttaa kartoittajaa keskustelussa eteenpäin.

Keskustelu alkaa suullisen kielitaidon arvioinnilla, jossa käytetään apuna suullisen kielitaidon arviointilomaketta. On huomioitava, että suullisen kielitaidon arviointilomake ei ole virallinen testi, vaan sitä on tarkoitus käyttää nimenomaan suuntaa antavaan kielitaidon haarukoimiseen.

Osallistujan suullista suomen kielen taitoa arvioidaan suuntaa antavasti samalla kun kartoitetaan osallistujan taustaa, elämäntilannetta, koulutusta, työkokemusta ja tulevaisuuden suunnitelmia. Suullisen kielitaidon arviointilomakkeen kysymyksiä ei ole syytä helpottaa, mikäli suullisen kielitaidon tasoa halutaan arvioida. Suullisen kielitaidon arviointilomakkeessa merkitään rastilla ne kysymykset, jotka osallistuja ymmärtää ja joihin hän osaa vastata. Peruskysymysten jälkeen arvioidaan lisäksi sitä, kuinka laajasti osallistuja osaa kertoa. Suullisesta kielitaidosta kertyvää muuta näyttöä saadaan esimerkiksi kommunikoinnista ryhmätyön aikana ja koko kartoituksen ajan osallistujan vuorovaikutusta havainnoimalla. Siinä vaiheessa, kun osallistujan suomen kielen rajat tulevat vastaan, siirrytään pois kielitaidon arviointilomakkeen kysymyksistä. Keskustelua jatketaan helpotetuilla kysymyksillä tai tukikielellä. Tällöin ei enää arvioida kielitaitoa vaan pyritään ensisijaisesti saamaan tietoa osallistujasta ja kartoittamaan hänen tulevaisuuden suunnitelmiaan.

Kartoittaja kysyy osallistujan taustasta, koulutuksesta, työhistoriasta, elämäntilanteesta ja tavoitteista. Kartoittaja voi kysyä tarkentavia kysymyksiä henkilötietolomakkeeseen kirjoitetuista asioista ja kirjata siihen myös itse lisätietoja. Ennen kartoitusta kannattaa tutustua keskustelun kulkuun. Tässä auttaa tarvittaessa kartoittajalle tarkoitetut apukysymykset. Myös itsearviointi kannattaa käydä läpi ohjauskeskustelussa.

Tarvekartoituksen tarkoitus on eritellä osallistujan yksilöllisiä tarpeita ja tätä varten voi käyttää tarvekartoituslomaketta, johon rastitaan osallistujan tarpeet. Lomakkeessa on 15 kohtaa, joista voi valita useita. Kartoittaja voi täyttää lomakkeen heti keskustelun jälkeen tai sen aikana.

Toinen kartoituspäivä

Toisena kartoituspäivänä osallistujat tekevät tavallisesti ryhmätehtävän, digitaalisen osaamisen tehtävän, ammatillisen osaamisen kuvauksen ja ryhmätehtävän. Kaikissa tehtävissä saa käyttää apuna esimerkiksi kääntäjää. Tehtävien järjestyksellä ei ole merkitystä. Tarpeen mukaan toisena kartoituspäivänä voidaan edellä kuvattujen tehtävien lisäksi teettää myös Kykyviisarin sähköinen itsearviointilomake (<https://kykyviisari.ttl.fi/intro/page1>), jolla voi hakea vahvistusta työ- ja toimintakyvyn kartoitukseen. Kykyviisarin käyttö vaatii kuitenkin riittävää kirjallista taitoa jossakin niistä kahdeksasta kielestä (suomi mukaan lukien), jolla kysely on saatavissa.

Ryhmätyö: retken suunnittelu

Materiaali:

[Avaintaitotaulukko](#)

[Tehtävänanto ryhmätehtävään: retken suunnittelu](#)

[Lajittelutehtävä](#)

Ryhmätehtävä on olennainen osa osaamiskartoitusta, koska sen aikana kartoitetaan osallistujan sitä osaamista, mitä ei voi todentaa virallisilla asiakirjoilla. Nämä ovat avaintaitotaulukossa mainittuja niin sanottuja laaja-alaisia avaintaitoja (viestintä ja vuorovaikutusosaaminen, matemaattiset taidot, digitaaliset taidot, sosiaaliset- ja yhteistyötaidot, aloitekyky ja yrittäjyystaidot sekä kestävän kehityksen taidot). Sopiva määrä osallistujia on 3–4 henkilöä per

ryhmä. Tehtävä on mahdollista tehdä myös parityönä. Kutakin ryhmää havainnoi vähintään yksi kartoittaja, joka tekee tilanteesta muistiinpanoja osallistujien avaintaitotaulukoihin.

Ryhmät voi muodostaa osallistujien kielitaidon mukaisiksi kieliryhmiksi, eikä ryhmätehtävässä välttämättä tarvitse käyttää suomen kieltä, sillä tarkoitus ei ole ensisijaisesti arvioida osallistujien kielitaitoa. Mikäli ryhmätyö tehdään suomeksi, saadaan kuitenkin arvokasta tietoa myös kielitaidosta.

Ryhmätyössä tehtävänä on suunnitella yhdessä retki Kuusijärven ulkoilualueelle. Ryhmätyössä tarvittavat materiaalit ovat tehtävänanto, muistiinpanovälineet sekä älypuhelin tai tietokone, jolla voidaan hakea tietoa. Mikäli osallistujien digitaalinen osaaminen ei riitä tiedonhakuun, voidaan tehtävää varten tulostaa esimerkiksi säätiedot ja bussiaikataulu.

Ryhmän jäsenet päättävät yhdessä retken ajankohdan, ohjelman ja keston. He sopivat, millä kohteeseen mennään, mistä ja mihin aikaan lähdetään matkaan ja mitä eväitä mahdollisesti otetaan mukaan. Tarkoitus on hakea tietoa säästä, hinnoista, kohteesta, reitistä ja aikatauluista. Osallistujat sopivat myös kustannuksista ja paluuajankohdasta. Lopputulos esitellään ryhmätilannetta havainnoivalle kartoittajalle.

Kartoittaja pyrkii avaintaitotaulukon avulla arvioimaan ainakin kunkin osallistujan sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, tiedonhaussa tarvittavia digitaitoja sekä aloittekykyä ja yrittäjyyttä. Jälkitehtävänä on lajitella retkestä syntyneet jätteet oikeisiin kierrätysastioihin, mitä varten on omat materiaalinsa. Tässä vaiheessa on tarkoitus arvioida osallistujien kestävän kehityksen taitoja sen osalta, osaako kukin lajitella jätteitä suomalaisen yhteiskunnan käytäntöjen mukaisesti.

Digitaalinen osaaminen

Materiaali:

[Digitaalisen osaamisen tehtävä](#)

Digitaalisen osaamisen tehtävän avulla on mahdollista kartoittaa osallistujan avaintaitoja tietoteknisten laitteiden käyttöön liittyen: Osallistujaa pyydetään avaamaan tietokone, kirjoittamaan teksti Word-ohjelmalla, avaamaan sähköposti ja lähettämään kirjoittamansa teksti liitetiedostona vastaanottajalle (kartoittajalle). Lisäksi tehtävässä katsotaan osallistujan tiedonhakutaitoja: tämän tulee etsiä Internetistä työpaikkasivu ja etsiä työpaikka sekä sen sijainti ilmoituksesta ja kartalta. Lisätehtävänä osallistuja voi kirjoittaa ylös tärkeimmät tiedot työpaikasta. Digitaalisen osaamisen tehtävä voidaan tehdä tarvittaessa (esimerkiksi ajanpuutteen vuoksi) myös kysymällä taidoista osallistujalta. Tehtävää ei ole tarpeen teettää esimerkiksi silloin, kun osallistujan työ- ja koulutustausta osoittavat digitaalisen osaamisen riittävän tason tai toisaalta jos osallistujalla selkeästi ei ole osaamista.

Ammatillisen osaamisen kuvaus

Materiaali:

[Ammatillisen osaamisen kuvaus lomake osallistujalle](#)

[Ammatillisen osaamisen kuvaus malli sähköisestä pohjasta](#)

Ammatillisen osaamisen kuvauksen tarkoituksena on sanallistaa ja tehdä näkyväksi osallistujan ammatillista osaamista. Jokainen osallistuja täyttää ammatillisen osaamisen kuvaus -lomakkeen. Lomake tehdään pääsääntöisesti toisena kartoituspäivänä itsenäisesti tai avustettuna. Tarvittaessa ammatillisen osaamisen kuvaus voidaan täyttää jo ensimmäisenä päivänä yhdessä haastattelijan kanssa ohjauskeskustelun aikana.

Lomakkeeseen listataan työ- ja harjoittelupaikat sekä -ajat ja kirjataan lyhyt kuvaus käytetyistä työvälineistä ja kustakin työtehtävästä. Apuna voidaan käyttää esimerkiksi kuvia työtehtävistä tai -välineistä. Varsinaisten työ- ja harjoittelupaikkojen lisäksi ammatillisen osaamisen kuvaukseen voidaan listata myös muuta, esimerkiksi vapaaehtoistyössä, vanhempainvapaalla tai vapaa-ajantoiminnassa syntyntä osaamista. Lomaketta täytettäessä voidaan hyödyntää myös saatavilla olevia asiakirjoja, esimerkiksi ansioluetteloa.

Osallistujan kirjaama osaamisen kuvaus kirjoitetaan puhtaaksi sähköiseen pohjaan ja annetaan osallistujalle palautekeskustelun yhteydessä.

Yhteenveto kartoituksesta: osaaminen ja jatkosuositus

Ensimmäisen ja toisen kartoituspäivän jälkeen kartoittajat arvioivat osallistujan tuotokset ja käyvät läpi kartoituksessa kerätyn tiedon osallistujien osaamisesta ja mahdollisista kehittämisen kohteista. Myös suomen kielen taito arvioidaan. Yksilö- ja ryhmätehtävistä, itsearvioinnista ja haastattelusta saatu tieto merkitään avaintaitotaulukkoon. Sen perusteella poimitaan avaintaidoista osallistujan vahvuudet ja kehittämisen kohteet. Pääpaino on osaamisessa ja siksi vahvuuksia olisi hyvä nimetä enemmän kuin kehittämisen kohteita. Tärkeimpiä vahvuuksia voi kirjata esimerkiksi kolme ja kehittämisen kohteita yhdestä kahteen. Ohjauksesta vastaavat kartoittajat kirjaavat lisäksi sopivan jatkosuosituksen tai muutaman vaihtoehdon seuraavaksi askeleeksi. Jatkosuositus perustuu osallistujan taustaan, osaamiseen ja toiveisiin.

Palautekeskustelu (kolmas kartoituspäivä)

Materiaali:

[Todistus- ja suositusmalli](#)

Osaamisprofiili ja jatko-ohjaus ovat mallin viimeinen osa, jonka toteuttavat käytännössä ohjauksesta vastaavat kartoittajat. Se tehdään yksilöohjauksena reflektoiden, sillä kullekin osallistujalle räätälöidään hänen tilanteeseensa parhaiten soveltuva jatkopolku ja mahdolliset varasuunnitelmat. Tätä tarkoitusta varten käydään kartoituksen jälkeen erillisenä, ennalta sovittuna päivänä jokaisen osallistujan kanssa henkilökohtainen palautekeskustelu. Keskusteluun varataan aikaa puolesta tunnista tuntiin.

Kartoittaja valmistautuu palautekeskusteluun etukäteen käymällä läpi kartoituksesta saadut tiedot ja ottamalla mukaan jatko-ohjauksen kannalta tarvittavan materiaalin. Palautekeskustelussa käydään läpi osallistujan kartoituksen aikana osoittamat vahvuudet ja kehittämisen kohteet, ammatillinen osaaminen, suomen kielen taito ja sen suhde tavoitteisiin sekä annetaan suositus jatkosta.

Suosituksessa huomioidaan osallistujan tilanne kokonaisvaltaisesti, ja se voi olla joko yksi suositus (esimerkiksi työ tietyissä tehtävissä) tai yhdistelmä erilaisia suosituksia (esimerkiksi työ, työelämän sertifiointi suorittaminen, tietokonekurssi järjestössä ja suomen kielen kurssi kirjastossa). Suositus on konkreettinen, siinä yhdistyvät erilaiset palvelut, ja osallistuja saa tarvittaessa tukea sen aktivoimiseen toisessa palvelussa (TE-palvelut, hankkeiden ohjauspalvelut, järjestöjen palvelut jne.). Kartoitusmallin avulla osallistujalle suositellaan motivoivia toimintoja, ja näin hänen mahdollisuutensa työhön, koulutukseen, palveluihin ja osallisuutta edistäviin toimintoihin paranevat, mikä edistää asiakkaan kotoutumista kokonaisvaltaisesti.

Osallistujalle annetaan palautekeskustelussa osallistumistodistus, josta käy ilmi osallistujan nimi, kartoituksen ajankohta ja kartoitetut avaintaidot. Todistuksen yhteydessä annettavassa erillisessä, yksilöllisessä jatkosuosituksessa mainitaan kunkin osallistujan henkilökohtaiset vahvuudet ja kehittämiskohteet avaintaidoissa. Palautekeskustelun yhteydessä kartoittaja kirjaa vahvuuksien ja kehittämisen kohteiden yhteyteen arvion osallistujan suullisesta ja kirjallisesta suomen kielen taidosta sekä osallistujan kanssa keskustellen tälle sopivat jatkosuositukset, joita osallistuja voi halutessaan lähteä toteuttamaan. Kartoittaja antaa toteuttamiseen vaadittavat konkreettiset neuvot osallistujalle: minne mennä ja mitä tehdä seuraavaksi. Osallistujalle voidaan lähettää tarvittaessa sähköisesti linkkejä työnhaun tai koulutusten sivustoille sekä työnhakuasiakirjamalleihin. Lisäksi osallistuja saa puhtaaksi kirjoitettuna kuvauksen ammatillisesta osaamisestaan.